

P. Wouter

DE BLAUWE KLAUWIER.

J A A R V E R S L A G

1976

V O G E L W E R K G R O E P

" D E K E M P E N "

V E L D H O V E N .

VOGELWERK GROEP

DE KEMPEN.

BESTUUR:

Voorzitter: F. Neijts, van Speijkstraat 16, Eindhoven. (tel. 040-432469.)

Secretaris: J. van Kessel, Evestraat 18, Veldhoven. (tel. 040-531211.)

Penningsmeester: J. Heesters, Kruisstraat 39, Reusel.

Bestuurslid: G. Sanders, Kruisstraat 42, Reusel. (tel. 04976-1205.)
(tevens verzorging diaarchief.)

Coördinator Nestkastenonderzoek: J. v.d. Werf, Kometenlaan 23, Veldhoven. (tel. 040-531467.)

Waarnemingenarchief: F. Neijts en T. Heijnen. Gegevens opsturen naar:
F. Neijts, van Speijkstraat 16, Eindhoven.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

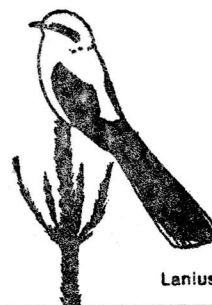
REDACTIE BLAUWE KLAUWIER:

Zr. M. Silaska, M. Manders, R. Aarts, J. Wouters, en J. van Kessel.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo
oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Vogelwerkgroep „De Kempen”

Lanius Excubitor

Secretariaat: Evestraat 18, Veldhoven 4543, Nederland

Klaapekster onderzoek
in Europa.

Beste Kempenaren,

Toen Jacques mij op 22 november j.l. vroeg om eventueel voorzitter van onze vogelwerkgroep te worden, heb ik wel enige bedenktijd gevraagd. Uiteraard ben je enerzijds enigzins gevleid door een dergelijk verzoek, anderzijds was ik bang dat er 'n groot deel van m'n (Schaarse) vrije tijd in zou gaan zitten. Immers, hoorde ik Jacques niet soms klagen over het feit dat hij teveel administratief en te weinig veld-ornitholoog was geworden en dat z'n Klaapeksteronderzoek lelijk in het gedrang was gekomen? Een opluchting voor mij en ook de belangrijkste reden dat ik toezegde, was dat Jacques sekretaris zou worden (en daarmee de voorzitter een hoop werk uit handen zou nemen!). Voor oningewijden in de problematiek van het verenigingsleven behoeft dit enige toelichting. Sekretaris zijn van een aktieve vereniging is het ondankbaarste werk dat er bestaat, een hondenbaan: gaat het slecht, dan krijgt de sekretaris dat op zijn brood; gaat het daarentegen goed, dan gaat de voorzitter met de eer strijken! Edoch, ondergetekende zal proberen het zover niet te laten komen. Hij zal zijn best doen een waardig opvolger te worden van Jacques en de administratieve klussen zo eerlijk mogelijk te verdelen. Hopenlijk zal het dan voor ons allebei mogelijk zijn om af en toe 'ns de laarzen aan te trekken en de kijker om te hangen i.p.v. de pantoffels aan en achter de schrijfmachine. Jacques, namens ontegenzeggelijk de hele werkgroep, hardstikke bedankt voor het zeer vele, goede werk dat je vanaf de oprichting voor onze werkgroep hebt gedaan en zeker nog zult doen. Het zal voor mij niet mogelijk zijn je dat na te doen, maar dat is misschien ook niet noodzakelijk. De leden van de werkgroep vraag ik om aktief mee te (blijven) werken, het zal hoe dan ook het natuurbehoud ten goede komen! Niet alleen vraag ik jullie om steun maar ook om kritiek, want ook dat is in het belang van de werkgroep. Laten we hopen dat 1977 voor ons allen een goed jaar wordt en voor de vogels in het bijzonder!

Frank.

Toenemende schade door knobbelzwaan. (Volkskrant, dinsdag 7 dec. 1976).

Eindhoven - Het afgelopen jaar heeft het Rijksinstituut voor Natuurbeheer een groot aantal klachten van boeren over de schade van groeiende concentraties knobbelzwanen in de weidegebieden binnen gekregen. De biologen van het Rijksinstituut geven toe dat de stand van de zwanen in grote delen van Friesland, Noord- en Zuid-Holland en andere provincies, de laatste jaren met minstens enkele tienduizenden is toegenomen.

In sommige weidegebieden, ook rond het IJsselmeer, wordt zelfs van een ware zwanenplaag gesproken, die alleen door ingrijpen van jagers met speciale jachtvergunningen kan worden bedwongen. Het gaat niet alleen om de vraatzucht van de grasetende zwanen, maar ook om de schade aan het grasland door de uitwerpselen van de overigens beschermde vogels. De zwanenmest heeft een dermate penetrante geur, dat de koeien het gras op een vierkante meter rondom een zwanenveldje niet meer lusten. Ook gras, dat vermengd met zwanenmest gemaaid is, laten de koeien liggen.

Biologen van het Rijksinstituut gaan het komende jaar een nationale inventarisatie van de knobbelzwanen maken, die de laatste vijf tot tien jaar sterk in aantal zijn vermeerderd. Het blijkt dat een deel van de vele wilde knobbelzwanen afkomstig is van broedsels van tamme parkzwanen, waarvan de uitvliegende jongen nooit zijn geleeuwiekt. De jonge zwanen, die nog niet op de wieken kunnen, verblijven meestal in grote concentraties op de grote wateren zoals de Deltameren, het IJsselmeer, randmeren, Noordhollandse wateren en Friese meren. De sterke stand van de zwanen is ook te danken aan zes achtereenvolgende zachte winters. Er is geen natuurlijke sterfte bij deze vogels geweest. In grote delen van Nederland, aldus deskundigen van het Rijksinstituut, worden de statige watervogels met vreugde begroet.

Blauwe reiger.

Door de zachte winters en de bescherming van de soort heeft ook de blauwe reiger zich in Nederland sterk uitgebreid. Binnen tien jaar heeft het aantal broedparen in Nederland zich van 9000 tot 110.000 in 1975 uitgebreid.

Volgens de assistent-bioloog H. Blok van de rijksuniversiteit in Amsterdam, is er wat de reigers betreft geen sprake van een plaag. Na de rampwinter van 1963 was de blauwe reigerstand zwaar getroffen.

De reigers zijn bijzonder nuttig, omdat hun hoofdvoedsel gedurende een grote tijd van het jaar bestaat uit muizen, ratten en mollen. Vis is slechts een klein deel van het voedselpakket van de reiger. Een strenge winter kan ongetwijfeld een groot aantal minder sterke dieren opruimen.

het schieten op roofvogels en uilen

J. Burgers, P. Fuchs (Rijksinstituut voor Natuurbeheer Arnhem) en C. C. van de Watering (Faculteit der Diergeneeskunde, Rijksuniversiteit Utrecht)

Gedurende de laatste twee eeuwen heeft men in Europa een periode gekend van intensieve vernietiging van roofvogels en uilen. Jarenlang zijn er, ook in ons land, premies uitgelooft voor het doden van roofvogels ten behoeve van wildbescherming.

In de Jachtwet van 1852 werden premies vastgesteld die voor het doden van schadelijk gedierte konden worden gevorderd. In de jaren 1852-1857 werd in Nederland het schrikbarende aantal van 39.233 premies uitbetaald voor het doden van dagroofvogels (Braaksma et al. 1959). In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken schreef J. Wittewaal in 1857 een rapport over de schadelijkheid van roofvogels. Hij maakte duidelijk dat de toekenning van premies overbodig was voor de wildbaan en schadelijk voor de landbouw, daar juist de natuurlijke bestrijders van muizen op deze wijze worden uitgeroed. Het gevolg was dat in de nieuwe Jachtwet van 1857 de premies niet meer verplicht werden gesteld.

Dank zij uitvoerig voedselonderzoek, vooral van Uttendörfer (1939), kwam men tot de conclusie dat slechts enkele soorten in bepaalde omstandigheden schadelijk zijn. In 1912 werden in ons land de meeste soorten bij de wet beschermd. Uitzonderingen vormden de havik, sperwer en slechtvalk, die getuige de oude jachtboeken als zeer schadelijk voor de jacht werden beschouwd.

De Vogelwet van 1936 beschermde alle soorten, met uitzondering van de sperwer en slechtvalk, die in een bepaalde tijd van het jaar vogelvrij waren. Het duurde tot 1 december 1948 voordat alle soorten een volledige bescherming genoten. Wel werd de mogelijkheid gelaten met een speciale vergunning van de overheid roofvogels die schade veroorzaakten af te schieten. In de vijftiger jaren is van deze mogelijkheid nog gebruik gemaakt in enkele bekende natuurgebieden op de Veluwe. Naar schatting van Bijleveld (1974) werd in de jaren 1954-1955 van de in ons land broedende haviken 10-20 procent doodgeschoten.

Door o.a. de achteruitgang van geschikte biotopen, de toenemende bevolkingsdruk (recreatie), de intensivering van de landbouw (achteruitgang muizenstand) en het toenemend gebruik van bestrijdingsmiddelen met schadelijke nevenwerkingen werd de roofvogel- en uilenstand in ons land ernstig bedreigd. Sinds de zestiger jaren realiseert men zich alom hoe erg het met deze vogels is gesteld. Door de resultaten van wetenschappelijk onderzoek werd het gebruik van bepaalde bestrijdingsmiddelen verboden. Er kwam een betere voorlichting in jagerskringen door de publikatie van artikelen over roofvogels, waarbij de strikte eerbiediging van bescherming van roofvogels en uilen die zij bij de wet genieten, werd bepleit. Het verstrekken van premies aan terreinbeheerders bij wie een havik met succes jongen grootbracht, droeg er eveneens toe bij dat de stand zich thans herstelt. Dat roofvogels en uilen een onmisbare schakel vormen bij de handhaving van het evenwicht in de natuur, neemt elke weldenkende Nederlander thans aan. Toch wordt er in vogelbeschermingskringen nog wel eens getwijfeld of alle jagers hieraan voldoende waarde hechten. Nog steeds wordt er aangenomen dat in Nederland op roofvogels en uilen geschoten wordt. De reactie van jagers hierop is veelal, dat dit vrijwel uitsluitend gebeurt door stropers en slecht voorgelichte niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

Het doel van dit onderzoek is wat meer duidelijkheid te brengen in de omvang van het clandestiene schieten op roofvogels. In 1975 zijn door Fuchs en Gussinklo reeds voorlopige resultaten bekend gemaakt. De door hen gevonden cijfers wijken enigszins af van onderstaande resultaten, omdat thans een grotere hoeveelheid materiaal onderzocht is.

Materiaal en methode

Vanaf 1969 worden door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer doodgevonden roofvogels en uilen verzameld voor het onderzoek naar nevenwerkingen van bestrijdingsmiddelen. Omdat het verkrijgen van voldoende materiaal in bepaalde maanden moeilijk was, werd contact opgenomen met een aantal erkende preparateurs. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer kreeg de beschikking over de bouten van alle door deze preparateurs opgezette roofvogels en uilen. Sinds 1973 worden deze vogels, merendeels bouten, geröntgend door de Vakgroep Radiologie van de Faculteit der Diergeneeskunde van de Rijksuniversiteit te Utrecht.

In totaal werden tot nu toe 651 dagroofvogels en 736 uilen op de aanwezigheid van hagelkorrels en metalen voorwerpen onderzocht. Op de in Utrecht positief bevonden exemplaren werd sectie verricht. In deze vogels werden de hagelkorrels en kogels opgezocht. Nagegaan werd of de vogels waren doodgeschoten. Met name bij de buizerd werden in de maag en krop nogal eens hagelkorrels gevonden afkomstig uit aangeschoten en/of verloederd valwild. In enkele gevallen waren de korrels ingekapseld, waaruit bleek dat er reeds enige tijd geleden op de vogel geschoten was.

Resultaten

Bij de bewerking van gegevens van preparateurs dient men zich goed te realiseren dat het materiaal niet alle mortaliteitsfactoren van roofvogels en uilen in ons land weerspiegelt. Alle ingeleverde vogels zijn in mensenhanden terechtgekomen en waren geschikt om te prepareren. Aangenomen mag worden dat een deel van de geschoten vogels in de grond zal verdwijnen omdat men het laten opzetten niet aandurft, of bij niet-erkende preparateurs terechtkomt. Het aantal daadwerkelijk aangeschoten roofvogels en uilen zal dus waarschijnlijk hoger liggen. Hierbij komt nog dat van de bouten die onderzocht zijn de kop, vleugels, staart en een deel van de poten ontbreken, waarin hagelkorrels kunnen zitten.

Van de in totaal 1387 geröntgende vogels bleken er 87 te zijn aangeschoten. Slechts in vijf gevallen was er met een lucht- of vuurbuks op geschoten. In alle andere gevallen werd hagel aangetroffen. De verdeling van het aantal gevonden hagelkorrels was als volgt:

aantal korrels:	1	2	3	4	5	6	7	10	11	12	42
aantal malen:	45	18	6	1	5	1	2	1	1	1	1
gemiddeld aantal korrels:	2,7										

Aangezien het materiaal geschikt was om te laten opzetten, komen hoge aantallen korrels weinig voor; een vol schot zal de vogel immers teveel beschadigen.

Bovenstaande getallen kunnen enigszins vergeleken worden met onderzoek van Evans (1973) aan levende kleine zwanen in Engeland. Hoewel deze soort in Europa beschermd is, bleek 34 % van de onderzochte levende zwanen hagel te bevatten. Het gemiddeld aantal korrels was 3,2 en in 37 % van de aangeschoten vogels werd slechts één korrel gevonden. Elder (1955) deed soortgelijk onderzoek aan de kleine rietgans en vond respectievelijk 2,2 en 49 %. Hoewel dit onderzoek gedaan werd aan levende vogels zijn de getallen toch te vergelijken met de door ons gevonden cijfers. Het gemiddeld aantal korrels was 2,7 en in ruim 55 % van de beschoten vogels werd slechts één korrel gevonden.

Door het meten en wegen van de gevonden hagelkorrels kon worden nagegaan met welke hagelgrootte geschoten was. Hagel 5,6 en 7 (Duitse nummers) werd in 75 % van de onderzochte gevallen gebruikt. Grove en fijne hagel is slechts sporadisch aangetroffen. In vier geval-

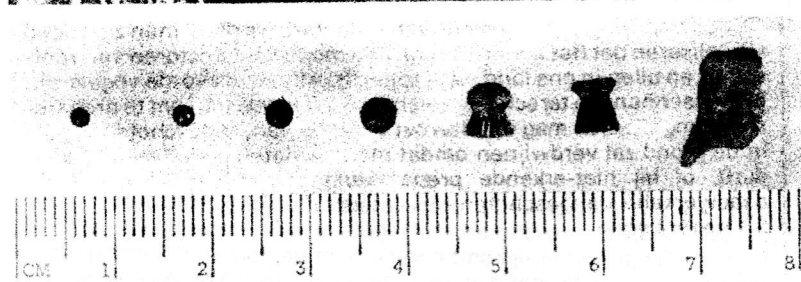
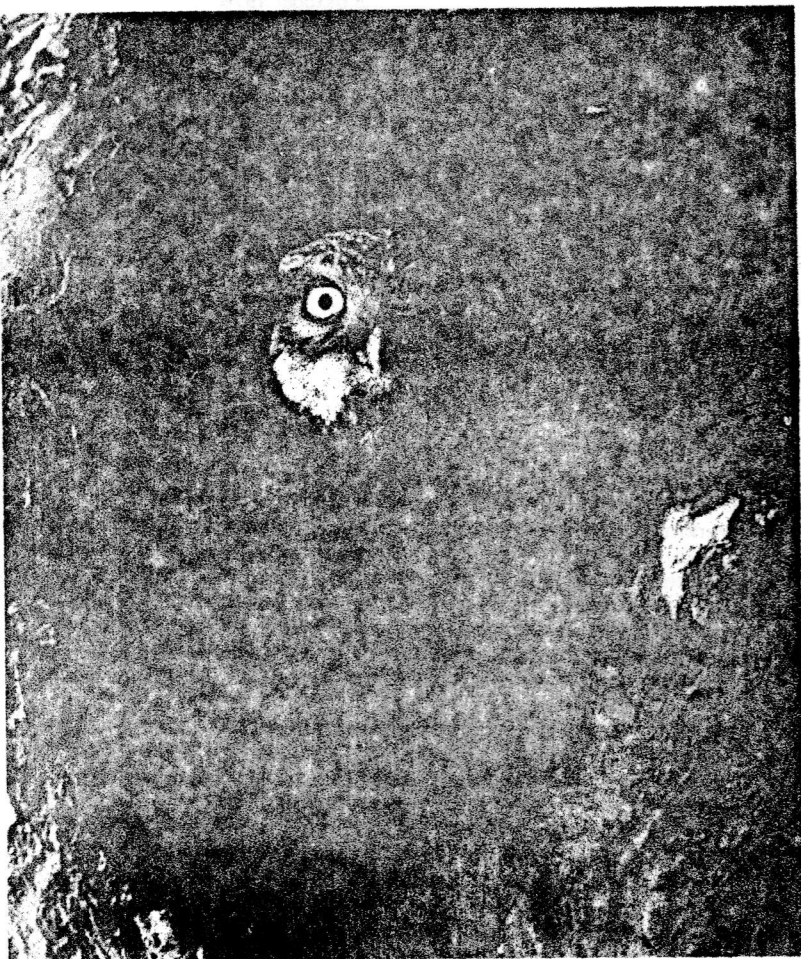

foto 1. Hagelkorrels en bukskogels van verschillende grootte aangetroffen in aangeschoten vogels (foto Kliniek voor kleine huisdieren Utrecht)

foto 2. Geschoten buizerd. Een van de drie hagelkorrels veroorzaakte een botbreuk in een vleugel (foto Rijksinstituut voor Natuurbeheer Arnhem)

len werden luchtbukskogels gevonden, een maal zelfs twee kogels in één havik, vermoedelijk van korte afstand afgevuurd op een gevangen of gewonde vogel. Slechts een maal werd een scherf van een vuurbukskogel aangetroffen. Waarschijnlijk is dit aantal zo laag omdat in de meeste gevallen de kogel dwars door het relatief kleine lichaam zal gaan.

Van de 1387 onderzochte vogels waren er 140 afkomstig uit Duitsland. Volgens tabel 1 blijkt het percentage aangeschoten vogels in ons land lager te zijn dan in dit buurland. Wel dient men te bedenken dat het hogere percentage (16%) wordt beïnvloed door het grote aantal uit Duitsland afkomstige buizerds, die een hoger afschotpercentage vertonen dan de overige soorten.

Tabel 1. Verdeling aantal aangeschoten roofvogels en uilen

	Nederland			Duitsland		
	onderzocht	aangeschoten		onderzocht	aangeschoten	
buizerd	162	28	17%	38	11	29%
sperwer	135	9	7%	10	1	10%
havik	12	2	17%	10	1	10%
torenvalk	227	8	4%	28	5	18%
overige soorten	25	2	8%	4	2	
uilen	686	16	2%	50	2	4%
totaal	1247	65	5%	140	22	16%

Uit deze tabel blijkt dat er het meest op de buizerd geschoten wordt. Het aantal onderzochte haviken (12) is zo gering dat het berekende percentage van 17% niet als representatief beschouwd kan worden. Bij de meest voorkomende roofvogel, de torenvalk, vinden wij 't laagste percentage: 4%. Het aantal aangeschoten uilen is vergeleken met de dagroofvogels laag. Mogelijk heeft dit als oorzaak de nachtelijke levenswijze van deze soorten.

Twee derde van het aantal onderzochte boulen is afkomstig uit de wintertijd. De meeste soorten zijn in ons land in die periode talrijker door trek uit het noorden. Het percentage aangeschoten vogels is in de winter meer dan tweemaal zo hoog als in de zomer.

Er wordt dus het meest op de roofvogels en uilen geschoten op het moment dat er door trek meer vogels in ons land verblijven dan in het broedseizoen.

Gezien de herkomst en samenstelling van het materiaal is het nauwelijks mogelijk iets te zeggen over de invloed die het schieten heeft op de Nederlandse broedvogelstand. Wel kan worden geconcludeerd dat er in ons land nog steeds op roofvogels geschoten wordt. Zal dit schieten binnen enkele jaren geheel tot het verleden behoren?

Literatuur

- Bijleveld, M. F. I. J. — Birds of Prey in Europe. London, 1974. The Macmillan Press.
- Braaksma, S. et al. — Enige broedvogels van Noord-Brabant. Limosa 32 (1959), p. 206-212.
- Elder, W. H. — Fluoroscopic measures of shooting pressure on Pink-footed and Greylag Geese. Wildfowl Trust Annual Report 7 (1955), p. 123-126.
- Evans, M. E. et al. — Leadshot in Bewick's Swans. Wildfowl — (1973) p. 56-60.
- Fuchs, P. and D. J. Gussinklo — The status of birds of prey in The Netherlands. ICBP World Conference on Birds of Prey, Vienna 1975 paper 3B (XI)
- Uttendorfer, O. — Die Ernährung der deutschen Raubvögel und Eule und ihre Bedeutung in der heimischen Natur. Neudamm 1939.

Een kijker, hoe en waarom.

Het is de bedoeling om U te helpen bij het maken van een keus tussen de vele soorten en verschillen van de kijkers.

We zullen eerst nagaan wat er op de kijker staat.

Op elke kijker vind U twee getallen, b.v. 7x50, 8x40, 10x50 en 12x50 etc,etc,

Het eerste getal duidt de vergroting aan, dus 7x,8x, 10x en 12x.

Het tweede getal is de diameter van het objectief (IP) ofwel de voorste lens. Deze twee getallen maken het mogelijk om de uittreedpupil (UP) van de kijker te berekenen. De UP is het witte bolletje (Vlekje) dat U ziet als U de kijker op een afstand voor U houdt. De pupil van het oog reageert op de lichthoeveelheid door groter of kleiner te worden. De UP moet de oogpupil geheel bedekken. Is de UP te groot, dan wordt deze gediafragmeerd, maar is hij te klein dan is het oog "onderbelicht" en vallen de kleuren weg, of is het zelfs helemaal donker.

De max. opening van de oogpupil is ± 7 mm.

Is de UP dus ook 7mm dan is de kijker een nachtkijker. De UP van een kijker berekenen we door de IP te delen door de vergroting. De lichtsterkte is dit getal in het kwadraat.

$$\text{In formule; } \left(\frac{\text{\textcircled{Ø} objectief}}{\text{Vergroting}} \right)^2$$

Gaan we nu de lichtsterkte vergelijken dan komen we tot de volgende uitkomst;

$$7x50 \text{ wordt } (50:7)^2 = 51$$

$$8x40 \text{ " } (40:8)^2 = 25$$

$$10x50 \text{ " } (50:10)^2 = 25$$

We zien dus dat 7x50 eens zo lichtsterk is dan een 10x50 of een 8x40.

Het nadeel van een lichtsterke kijker is echter dat ze een lage vergroting hebben t.o.v. zijn grootte en het gewicht.

Een 7x50 kijker weegt altijd ± 1000 gram, terwijl een 8x40 ± 600 gram weegt.

Indien we hebben uitgezocht wat voor een type kijker we willen dan gaan we naar het optische verschil kijken.

Het eerste verschil zit in de ontspiegeling.

Zijn de lenzen niet, gedeeltelijk of helemaal ontspiegeld. (Ook de prisma's).

Vraag, kijk en vergelijk de kijkers onderling.

U kunt het verschil zelf ontdekken door na te gaan of het beeld helder of "heilig" is. Hoe helderder het beeld, des te beter is de ontspiegeling.

Terwijl U aan 't vergelijken bent kunt U tevens kijken naar het beeld

dat de kijker geeft. Let dan op de vertekening die aan de rand van het beeld meestal zichtbaar is. (rechte lijnen blijven recht? geen kleurranden?). Een tweede getal dat we vaak tegenkomen is de hoek waaronder we het beeld kunnen zien. Deze hoek wordt uitgedrukt in graden. Als vuistregel kunnen we aanhouden dat elke graad op een km. afstand een gezichtsveld oplevert van 17,5 m. De normale hoek van een kijker ligt tussen 4 en 7 graden. Bij een groothoekkijker ligt die enkele graden hoger. Een groter gezichtsveld is gemakkelijk, indien U een voorwerp gaat volgen of als men iets gaat opzoeken.

Ook de gezichtshoek ligt in verhouding met de vergroting, hoe hoger de vergroting des te kleiner het gezichtsveld.

Beeldkwaliteiten hangen bij een kijker af van het oculair. U kunt een 3-, 5-, (of zoals de zeiss kijkers) zelfs een 9 lenzig oculair hebben. Het is dus een heel lenzenstelsel dat meedoet aan de beeldvorming. We kunnen hier zeggen "Hoe meer, hoe beter".

Belangrijk voor de kijker is tevens de bouw. Zo kan b.v. een groothoekkijker die geheel ontspiegeld is, toch gekit zijn. Dit zal aan de beeldkwaliteit niet te zien zijn, toch is dit een kwaliteit minder. Het is n.l. mogelijk dat U de kijker eens uit handen laat vallen en de kijker dan een flinke tik meekrijgt. Meestal is hij dan niet stuk, maar wel "scheel".

Dit is niet meer te repareren als hij gekit is, terwijl dit wel het geval is als hij geschroefd is. Het voordeel van een geschroefde kijker is ook nog dat hij veel stootvaster is. De kijker kan dan veel meer hebben.

Dit schroeven en katten ligt meestal bij de prisma's.

Wat nog een verschil is tussen de kijkers, is de kwaliteit van de buitenbouw.

Er is n.l. naast het klassieke "Porro" systeem ook het "Bausch & Lomb" type kijker. Het verschil is dat het porro-type het objectief vastgeschroefd heeft, terwijl het huis van de B & L type geheel uit een stuk gegoten is. Het B & L type is daardoor steviger en stootvaster, terwijl het ook nog gemakkelijker in de hand ligt.

Buiten deze soorten kijkers die erg veel op elkaar lijken zijn er ook nog die lang en slank zijn. Op het eerste gezicht zou men zeggen dat er in het geheel geen prisma's in zitten, wat echter niet waar is. Men heeft hier te maken met het z.g. dialyt (Trinovit) systeem, dat veel steviger is dan elk ander soort kijker. Bij deze hebt U voor 99% zeker een volledig ontspiegelde kijker. Dit soort prisma's kunnen niet meer ontsteld raken.

Hier kan hooguit het hele systeem scheef staan. Het is bij deze soort kijkers ook niet meer nodig dat er speling zit tussen het R- en L oculair, dat bij B&L en porro systeem wel moet i.v.m. het vastlopen.

Het is bij het dialyt model de gewoonte dat alle bewegende delen in de kijker zij weggewerkt, zodat er minder stuk kan gaan. (alle zeiss typen). Doordat dit mechanische gedeelte niet meer op maar in de kijker ligt is het bij deze soorten dan ook mogelijk om ze 100% waterdicht te krijgen.

Bij sommige kijkers is er de mogelijkheid om ze op een "Kino" statief te zetten. Dit is erg prettig, maar niet noodzakelijk omdat er altijd een speciale klem te koop is.

Zegt U echter dat U geen kijker kunt vinden die voor U geschikt is, dan zijn er nog de monoculaire kijkers "Spottingscoop" genaamd. Deze zijn over het algemeen niet meer uit de hand te nemen.

De vergroting van deze kijkers ligt tussen de 8- en 60x.

Het voordeel van de zoomkijkers is dat U het voorwerp met een lage vergroting gaat instellen en daarna met het zoomsysteem gaat inzoomen om het beter te kunnen gaan bekijken. Het nadeel is echter dat d.m.v. van dit systeem een apart lenzenstelsel nodig is, wat de beeldkwaliteit niet ten goede komt.

Het nadeel van de kijkers met een revolverstelsel is dat U aan een vaster vergroting gebonden bent, en dat het beeld tijdens het verdraaien niet te zien is. De beeldkwaliteit is daarnaast weer goed. Het is wel raadzaam om bij deze kijkers goed op de lichtsterkte te letten daar deze niet hoog is.

Voor nadere uitleg kunt U zich wenden tot Brilcentrum Rechtestraat 64 Eindhoven.

Wij wensen U verder succes toe met Uw (toekomstige) kijker.

Brilcentrum

J. Baggen , Eindhoven.

Grote boeren geven doorslag: RUILVERKAVELING SCHAFT ERDOOR.

(Eindhovens dagblad 24 dec. '76)

Borkel en Schaft - Niets ligt meer de ruilverkaveling Schaft in de weg. Er kan na de stemming van gisteravond een uitvoeringscommissie worden benoemd, die de verdere gang van zaken kan gaan uitwerken.

In totaal waren 472 eigenaars naar de stembus gekomen. Van hen stemden 130 personen voor en 340 tegen de ruilverkaveling. Twee brachten een ongeldige stem uit. De tegenstemmers hebben tezamen 582.67.77 ha. in de weegschaal gelegd; de voorstemmers 1480.74.22 hetgeen de balans duidelijk in hun voordeel deed doorslaan.

De tegenstemmers zijn over het algemeen kleine grondbezitters hetgeen bleek uit de hardop voorgelezen stemming, voorschrift in de nieuwe maatregelen van bestuur.

Onmiddellijk na het voorlezen werden de stemmen op twee telmachines verzameld, zodat na even de totaaluitslag door het stembureau kon worden meegedeeld.

Met deze uitslag is duidelijk geworden, dat ook zonder de inbreng van de overheid (de beide in de ruilverkaveling vallende gemeenten Valkenswaard en Leende en het staatsbosbeheer) de ruilverkaveling Schaft doorgang zou hebben gevonden. Meer dan 830 hectare is in het bezit van de voorstemmers zonder de overheid.

Er was derhalve nauwelijks spanning in de volgepropte zaal van De Zwaan, waar de rook al ver voor de leden van het stembureau, die voor een enkele deelnemer bijna een half uur hadden moeten "overwerken", binnen waren al zelfs niet meer te snijden viel.

De spanning was er ook niet tevoren geweest. Het dorp is rustig gebleven. Er is slechts één enkele man geweest, die tijdens het stemmen zijn ongenoegen over de voorgenomen ruilverkaveling meende te moeten uiten.

Een enkeling was er ook, die na de stemming kreten slaakte als "profiteurs".

Er was een bescheiden applaus toen de uitslag van de stemming officieel was meegedeeld. De woordvoerder van het stembureau sprak de hoop uit, dat de ruilverkaveling naar welvaart en vooral welzijn voor Borkel en Schaft zal mogen leiden.

Namens de Centrale Cultuurtechnische Commissie bracht de heer Pau Smulders dank aan de voorbereidingscommissie voor het verzette werk.

WIJ SPRAKEN MET :

Rietgors - Emberiza schrenkii ♂

WIJ   SPRAKEN   MET.

Ties Jacobs.

Ties Jacobs is geboren te Steenberg. Op vijfjarige leeftijd verhuisde hij naar Veldhoven, en sinds die tijd woont hij in de Kerkweg. Daar eindigde destijds de bebouwing en begonnen de akkers.

Al van jongs af aan was Ties geïnteresseerd in de natuur. Hij begon al vroeg mussen te vangen en meent dan ook dat zij die zoiets in hun jeugd niet deden, nooit échte natuurliefhebbers zijn of worden.

Als de school uit was, ging hij 't veld in en dat betekende te voet bijv. naar het Goor. Op deze wijze heeft hij veel kennis kunnen opdoen. Vanaf zijn achttiende jaar jaagt Ties. De pachtprijs bedroeg toen F7,50 voor geheel Veldhoven, uitgezonderd het vliegveld, waar je nog eens F5,- voor moest neerleggen.

Momenteel maakt Ties deel uit van twee jachtcombinaties, waardoor hij in staat is, de in deze streek voorkomende vormen van jacht te beoefenen. Deze combinatie bestaat uit zes Veldhovenaren, die de oude beemd, de Dommelbeemd, de Vlasroot en de Maaij bejagen. De andere combinatie pacht een bosgebied in de gem. Bergeijk, dat tegen de Belgische grens aanligt en wel de Strook genoemd wordt. In de regel bezoekt Ties deze gebieden.

Al in 1959 behaalde Ties het jachtbrevet; de examinatoren konden, naar hun zeggen, nog een en ander van de kandidaat leren. Ties heeft meerdere beroepen uitgeoefend. Zijn eerste baantje was op de sigarenfabriek te Zeelst. Als Ties 's avonds naar huis reed kwam zijn kraai hem onderweg tegemoet vliegen. Al vele jaren is Ties in de bouw werkzaam, wat in feite van vader op zoon is overgegaan. Na de oorlog heeft hij een tijd in Limburg op de bouw gewerkt, wat pendelen of in barakken verblijven betekende. In Animalie is Ties 5 jaar dierverzorger geweest. Van enkele jonge Leeuw-tjes, die aan zijn zorgen toevertrouwd waren, was er eentje, die neit zo tam was als zijn leeftijdgenoten. Deze leeuw, inmiddels groter geworden, heeft Ties een keer in zijn schouder gebeten. Met een schoppesteel heeft Ties toen deze leeuw bewerkt. Uit voorzorg had hij toen deze steel aan het dak bevestigd, zodat deze altijd bij de hand was. De wond scheen zo ernstig te zijn dat Ties op de operatietafel belandde,

(vervolg: Wij spraken met.)

waar ieder en alles steriel was , behalve de patiënt die nog mest aan zijn schoenen had zitten.

Overeenkomstig zijn hobby is Ties jachtopziener geweest, enwel in het gebied in Lage Mierde tegen het landgoed de Utrecht aan.

Een keer zaten ze met z'n tweeën op de reebok. Plotseling stak er een dier de weg over, geen reebok, maar een wild zwijn! Ties heeft toen meteen dit varken neergelegd. Het vlees van dit varken was het bestevlees, wat Ties ooit heeft gehad. De kop van deze zeug is geprepareerd en prijkt nu aan de wand van de kamer, naast de geweitjes van de reebokken.

In de oorlog is Ties bij een boer ondergedoken (Landschotse heide). Hij zat toen in een hooimijt, die tegen een houtwal stond. Door voor die boer te werken verdiende hij de kost.

Ties blijkt van meet af aan een trouwe bezoeker van de vergaderingen van onze vogelwerkgroep. Hij is lid geworden om zich op de hoogte te stellen van wat er op dit gebied gedaan wordt. Jager zijnde, verwachtte hij de bewuste knuppel in het hoenderhok te gooien. Een beetje informatie over het hoe en waarom van de jacht blijkt voor sommige leden toch wel interessant te zijn. Zoals de naam vogelwerkgroep aangeeft, had hij gedacht dat de V.W.G. meer zou werken dan vergaderen. De vogelstand was er zeker bij gebaat geweest, als er meer werkactiviteiten op touw zouden zijn gezet.

Al dan niet in jachtcombinatieverband is Ties zelf actief op dit gebied.

Verder is Ties van mening, dat wanneer je in groepsverband de natuur ingaat, je meer praat dan ziet. Daarom gaat hij bij voorkeur alleen. Hierbij blijft hij liever in zijn eigen streek; dit geldt ook t.a.v. de onderwerpen van de vergaderingen.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Paul Dobbelaar en Chris Tönissen.

Winterkoning
Troglodytes troglodytes

's lands wijs, 's lands eer.

De uil stond in het oude Griekenland in hoog aanzien, Hij stond er namelijk bekend als het symbool van de wijsheid. De wetenschappelijke naam Athene noctua herinnert nog aan deze glorie-tijd voor het uilengetweed, toen de uil tot wapenvogel van de stad Athene werd uitverkoren. Heel anders was het in vorige eeuwen in ons land gesteld. Uilen werden evenals vleermuizen als boze geesten beschouwd. Het door hun aanwezigheid opgeroepen onheil kon men echter bezweren door deze dieren levend aan een schuurdeur vast te spijkeren. De verstandelijke vermogens van deze "boze geesten" die onze voorouders op zo'n sadistische wijze te lijf gingen, werden blijkbaar niet erg hoog aangeslagen, getuige het feit dat men kinderen die iets doms deden als uilskuikens betitelde. De tijden veranderen echter de mensen met hen.

Uit Griekenland komen nu berichten over schietpartijen op uilen, terwijl in Nederland de uilen gelukkig steeds meer goed aanzien komen staan.

Zijn uilen dom of verstandig ?

Het stellen van de vraag of uilen dom of verstandig zijn is een typisch voorbeeld van onze neiging om dieren naar menselijke maatstaven te beoordelen. Een vogel reageert echter vaak heel anders op bepaalde situaties, dan wij als mens zouden mogen verwachten. Veel dieren hebben een aantal vaste instinctieve gedragspatronen, waarvan zij zelden of nooit zullen afwijken. In de meeste gevallen zijn de gedragingen erg functioneel in die zin dat zij er toe bijdragen om de soort voor uitsterven te behoeden.

Instinctieve gedragsregels kunnen echter bij afwijkende situaties volkomen averechtse gevolgen hebben.

De gemiddelde burger zal zich in het eerste geval, als alles gunstig uitpakt, verbazen over de "slimheid" van de vogels. Als het echter fout gaat, staat hij direct klaar om van domme vogels te spreken. Zo zal men bijvoorbeeld geneigd zijn om een uil die doodstil blijft zitten en die zodoende nauwelijks wordt opgemerkt "knap" vinden omdat hij zich zo goed weet te verstoppen.

(vervolg uilen) 2

Laat diezelfde "knappe" uil zich echter als hij toch wordt ontdekt zo dicht naderen dat men hem kan pakken, dan wordt hij "dom" genoemd.

Eenzelfde handeling kan dus vanuit menselijk standpunt bekeken zowel "knap" als "dom" zijn. Voor de vogels in kwestie is het echter in wezen alleen van belang of een bepaalde starre instinctieve handeling de overlevingskansen van de soort vergroot. Uilen zijn vanuit dit standpunt bekeken zeker niet "dom", want zij kwamen ten minste 10.000 jaar geleden in Europa al voor en zij hebben zich nog steeds weten handhaven. Overigens heeft een uil in de regel een vrij star gedragspatroon, waarvan hij slechts zelden afwijkt. Zo zal b.v. een kerkuil die op het vangen van muizen is gespecialiseerd - in tijden dat deze prooidieren zeer schaars zijn - slechts bij uitzondering op de vogelvangst gaan. Een "slimme" vogel als de kraai is wat het aangeboren van nieuwe voedselbronnen betreft heel wat slagvaardiger.

Jonge, hazen en konijnen. Vooral knaagdieren (woelmuizen, echte muizen en ratten) nemen een belangrijke plaats in. De bosuil - de grootste uil - slaat over het algemeen de grootste prooi en de steenuil de kleinste. Toch grijpt een steenuil soms vogels ter grootte van een merel, die dus bijna even groot zijn als de uil zelf; de bosuil voedt zich echter soms ook met insecten en incidenteel met kikkers en padden. Ransuil, velduil en kerkuil zijn de duidelijkste muizeneters. Zij trekken vaak in vrij grote aantallen naar gebieden waar muizenplagen heersen.

Tien soorten uilen.

Er zijn in ons land tot dusverre 10 soorten uilen waargenomen. Hiervan behoren er 6 tot onze broedvogelbevolking. De vier andere soorten zijn buitenlanders die hun zwerftochten bij uitzondering wel eens tot over grenzen hebben uitgestrekt. Dit is bijv. het geval met de uit Zuid-Europa afkomstige dwergooruil, de nog in Duitsland broedende Oehoe, de o.a. in Skandinavië broedende sperweruil en de in Rusland voorkomende sneeuwuil.

De in ons land broedende soorten zijn steenuil, ransuil, kerkuil, bosuil, velduil en sinds kort ook de ruigpootuil. Steenuil en bosuil broeden beide zowel in schoorstenen als in holle bomen. Zij huizen vooral graag in knotwilgen. Men treft beide soorten daarom nogal veel aan in het rivierengebied.

(vervolg uilen) 3

De ransuil is de talrijkste van onze uilen. Zij broedt overal in bossen en bosjes en soms zelfs op de grond. Ook de veel minder voorkomende velduil maakt er een vaste gewoonte van om op de begane grond te broeden. Deze uil broedt vooral op de waddeneilanden en verder in enkele moerasgebieden en heidevelden. De kerkuil is een onbetwistbare cultuurvogel. Zij broedt hoofdzakelijk in boerderijen, torens en kastelen. De ruigpootuil broedt sedert kort in klein aantal in bossen in het zuiden en oosten des lands. Het is een oorspronkelijk Skandinavische soort, die zijn broedgebied in Europa snel heeft uitgebreid en die ook al broedt in onze buurlanden Duitsland en België.

Veel of weinig nakomelingen ?

De vraag of uilen veel of weinig uilskuikens groot zullen brengen hangt nauw samen met de beschikbare hoeveelheid voedsel. Dit geldt voor alle soorten, maar vooral voor de muizeneters. De populatiedichtheid van de veldmuis verloopt meestal volgens een 3-jarige cyclus. Een jaar met erg weinig muizen wordt in de regel gevolgd door een matig jaar en het derde jaar is vaak een jaar waarin een muizenplaag optreedt.

Vergelijken we deze cyclus met de voortplanting van de kerkuil dan zien we dat veel exemplaren in een slecht muizenjaar niet tot broeden komen. Degenen die wel broeden brengen veelal slechts weinig jongen groot. In een matig muizenjaar broeden nagenoeg alle uilen. Zij hebben dan meestal ook meer jongen. In een goed muizenjaar zijn zowel de gemiddelde legselgrootte als het broedsucces belangrijk beter dan in de beide voorgaande jaren. Er zijn zelfs kerkuilenparen bekend die in een goed muizenjaar drie keer achtereen met succes hebben gebroed. Een ander kerkuilenpaar, dat 2 broedsels van elk 6 jongen groot bracht, bezit echter tot dusverre het onbetwistbare leiderschap van de bond van grote gezinnen ! De andere uilensoorten brengen meestal minder jongen groot. De bosuil heeft meestal de kleinste nakomelingenschap: 3 of 4 jongen is voor een bosuil zelfs in een goed muizenjaar al veel.

Jonge uilen doen er lang over om zo ver te komen dat zij zelfstandig kunnen jagen. Zij blijven meestal weken in of nabij het nest. Bij de kerkuil duurt dit zelfs 6 tot 7 weken!

Zij worden daarna nog geruime tijd- bij de kerkuil is dit zelfs regel - door de ouders bijgevoerd voor zij zelfstandig aan de kost kunnen komen.

Stand - zwerv - of trekvogel ?

Uilen staan te boek als standvogels. Mocht u ooit een geringde uil (dood of levend) in handen krijgen, verzuimt u dan niet om het ringnummer door te geven aan het Vogeltrekstation, Kempkerbergerweg 11, te Arnhem. U krijgt dan een berichtje waaraan en wanneer deze uil is geringd.

Dank zij het ringonderzoek is de wetenschap er inmiddels achter gekomen dat steenuil en bosuil over het algemeen inderdaad erg plaatsgetrouw zijn. Zij worden (althans in ons land) zelden of nooit meer dan 20 km. van hun broedplaats teruggemeld.

Men mag ze dus als standvogel betitelen.

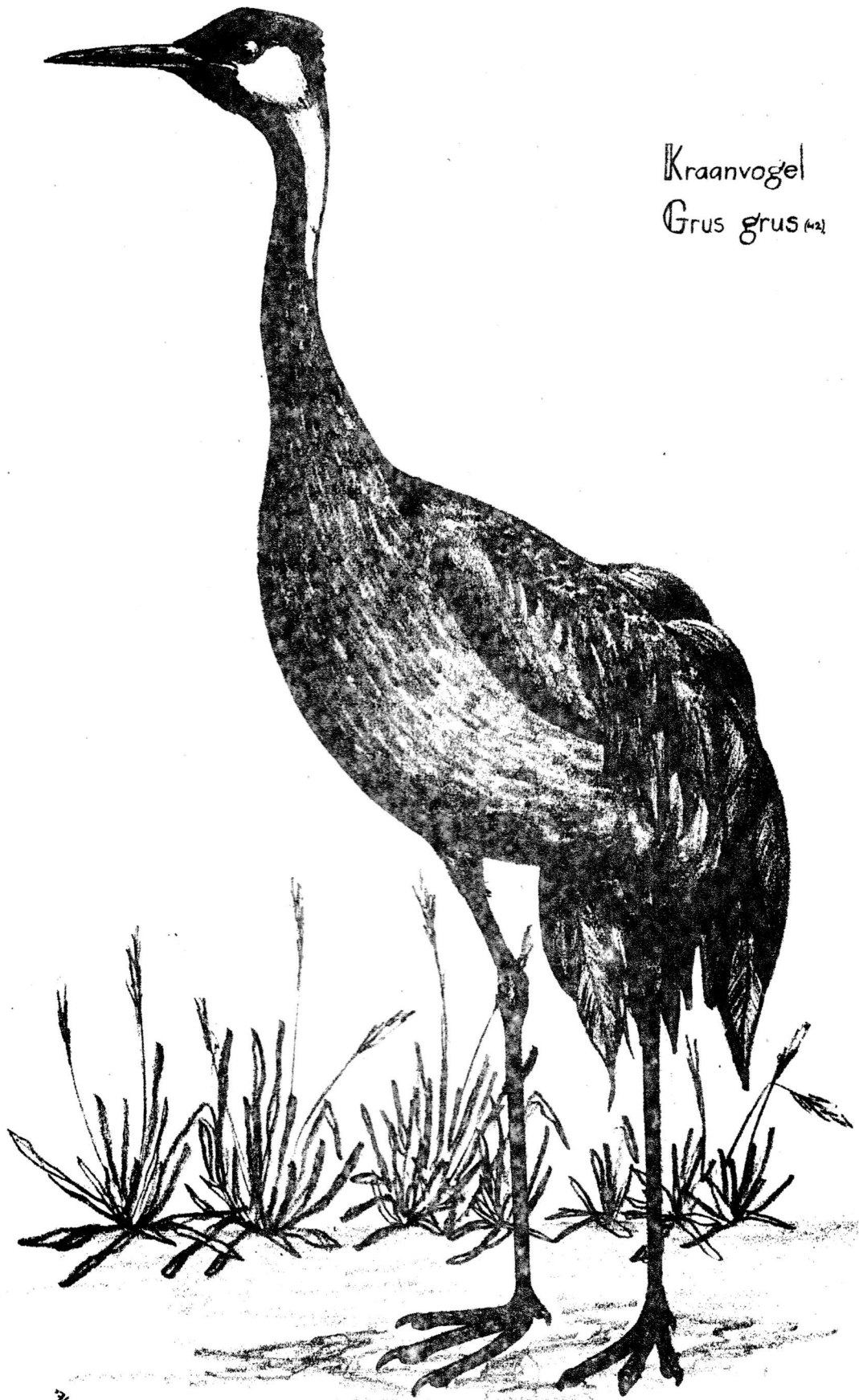
Rans- en kerkuil blijven meestal ook dicht bij huis. Er zijn ook echte zwerfers bij. Van beide soorten zijn al tal van exemplaren uit het buitenland teruggemeld. Nu is een buitenlandse terugmelding voor een vogel die dicht bij onze landgrensen is geringd, natuurlijk niets bijzonders. Er zijn echter ook ransuilen uit Frankrijk en Engeland teruggemeld en kerkuilen zelfs uit Zweden en uit Spanje. Het begrip standvogel gaat hier dus duidelijk niet op. Er is echter geen sprake van jaarlijkse herhaalde gerichte trekbewegingen en men betiteld deze beide soorten uilen daarom als zwerfvogels. Dit geldt ook voor de velduil. Deze staat als uitgesproken zwerver te boek, die zich overal kan vestigen waar muizen aanwezig zijn.

Hij wordt slechts zelden dicht bij huis teruggemeld, tenzij kort na het uitvliegen. Er zijn terugmeldingen bekend uit o.m. België en Frankrijk.

Er overwinteren ook veel velduilen in het gebied van de Middellandse Zee. Onze "eigen" vogels worden in de winter vervangen door soortgenoten uit Noord- en Oost-Europa, soms in groepen van vele tientallen exx. bijeen.

Hoe helpen we de uilen !

Uit hetgeen al is opgemerkt over de moeilijkheden die jonge uilen kennelijk hebben om zelfstandig te leren jagen, volgt dat het meenemen van jonge uilen om deze thuis te verzorgen en later los te laten zonder meer uit den boze is.

Kraanvogel
Grus grus (42)

(vervolg uilen 5)

Het wordt vaak met de beste bedoelingen gedaan, omdat men meent dat het arme uilskuiken verlaten is als men de oude uilen niet te zien krijgt. Deze houden zich echter in de naaste omgeving op en komen hun jongen'snachts trouw voeren. De jonge uilen fladderen of vliegen soms luid bedelend achter de oude aan. Mocht u toch een verlaten jonge uil in handen krijgen - dit kan bijv. gebeuren als een of beide oude vogels om het leven zijn gekomen - dan doet u er goed aan zich te wenden tot een lokale vogelwerkgroep of vogelwacht waar men u ongetwijfeld het adres kan geven van een nabije asielhouder. (Het zelf voeren van de vogel is strafbaar !) Een groot landelijk revalidatiecentrum voor roofvogels bevindt zich in het Liesveld, bij Groot-Ammers.

Verder kan men de uilen helpen door een ruimere keuze uit de nestgelegenheid te creëren. Dit kan bijv. door het ophangen van een broedkast. Zie voorbeelden uit de folder van Roofvogelwerkgroep " De Meyerij ".

Het behoud van bestaande en het scheppen van nieuwe natuurlijke nestgelegenheid is erg belangrijk. Wij doelen hiermee vooral op het onderhouden van oude knotwilgen en het tijdig aanplanten van jonge bomen.

Verder kan men in strenge, winters de uilen helpen door ze bij te voeren, bijv. met slachtafval of beter nog met dode eendagskuikens uit kippenfokkerijen.

Het op een natuurlijke wijze bijvoeren van muizen is natuurlijk het beste.

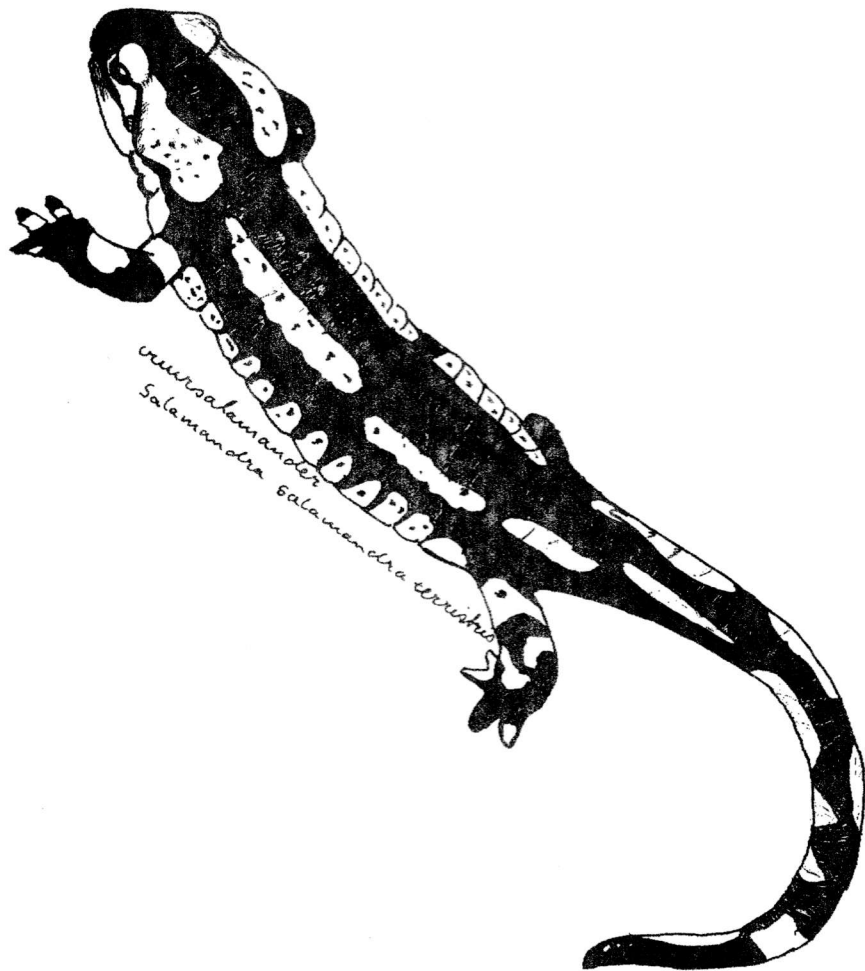
Men kan het ook door op een plaats waar muizen zitten en waarvan men weet dat er uilen fourageren, de muizen te voeren en op deze indirecte manier, de uilen in het leven houden. Zo hielp een vogelliefhebber verscheidene velduilen door de zeer strenge winter van 1962 / 1963 heen, door in de in aanbouw zijnde woningen in Oost-Flevopolder de muizen te voeren.

Nu door onze menselijke activiteiten het leefmilieu voor de uilen geleidelijk aan slechter wordt, is het zaak om te zorgen dat de nog resterende vogels goede levenskansen krijgen, zodat uw kleinkinderen ook nog kunnen genieten van deze prachtige vogels.

(Overgenomen uit een folder uitgeven door Staatsbosbeheer)
jan heesters.

AMFIBIEËN

deel: I

DE GROENE KIKKER.
*****

In de serie over amfibieën die ik ga schrijven wil ik beginnen met de groene kikker (*Rana esculenta* Linneé). Dit omdat de groene kikker volgens mij het meest bekend is.

De groene kikker komt voor in Frankrijk, Italië, Corsica en Sicilië, in het grootste deel van Centraal- en West-Europa.

In Engeland is hij met succes ingevoerd. In het Noorden komt de groene kikker tot in Zuid-Zweden voor.

In ons land is hij een gewone verschijning, al zag het er een aantal jaren geleden naar uit dat de groene kikker in grote delen van Nederland zou verdwijnen. De reden daarvoor was natuurlijk de toenemende vervuiling van het milieu.

De laatste jaren meen ik in "De Kempen" een duidelijke vooruitgang in de kikkerstand waar te nemen. De reden daarvoor is volgens mij het steeds voedselrijker worden van vele vennen.

Vele van onze Brabantse vennen zijn voedselarm, of liever gezegd waren het. Zo'n voedselarm ven heeft een weleenswaar zeldzame, maar zeer arme plantengroei. De groene kikker voelt zich in zo'n milieu niet happy, hij verkiest een voedselrijk ven met een weelderige plantengroei boven zo'n, in zijn ogen, 'kaal' ven. Gebleken is dat in de vennen waar de kikkerstand toegenomen is, ook de flora zich enorm uitgebreid heeft.

De groene kikker voelt zich dus goed thuis in een lekker voedselrijk ven met een weelderige plantengroei. Ook de omgeving van het ven moet flink begroeid zijn en het ven moet beschut liggen. Wel moet er mogelijkheden zijn om ergens aan de oever te kunnen zonnen. De voorkeurs temperatuur is 28,7 graden C (Strübing). Grote wateroppervlakten mijdt de groene kikker.

Op zachte regenachtige dagen zwerft de groene kikker graag rond en kan zich daarbij tamelijk ver van het water verwijderen. Vooral de jonge exemplaren vertonen de neiging tot zwerven. Wanneer zij zich eenmaal gevestigd hebben, blijven ze vaak jaren lang op dezelfde plaats.

De Voortplantingstijd is vrij laat, van half mei tot in juni. In tegenstelling met de meeste andere amfibieën vindt men van de groene kikker vrijwel nooit een paar. De bevruchting gebeurt tijdens een korte omhelzing die hoogst waarschijnlijk 's nachts plaatsvindt.

De mannelijke kikvorsen vergissen zich vaak. Zij proberen elk bewegend voorwerp te omhelzen. Zodoende pakken ze er ook wel eens een van hetzelfde geslacht. Het slachtoffer maakt zijn aanderer daar echter snel op attent, door een bepaald geluid te maken, waardoor hij de ander duidelijk maakt dat hij in zijn onstuimigheid een ander mannetje heeft gepakt. Het gebeurt echter ook wel dat een kikker een vis pakt inplaats van een andere kikker. U begrijpt dat dit voor de vis rampzalige gevolgen kan hebben als hij net bij zijn kieuwen gepakt wordt en de kikker iets te lang vasthoudt.

De bevruchting vindt uitwendig plaats. Terwijl het vrouwtje haar eitjes legt, zaait het mannetje zijn sperma over de eitjes uit. De eitjes zijn 1,5 mm in diameter en het vrouwtje kan er zo'n 5.000 tot 10.000 produceren. Dat grote aantal is nodig, omdat lang niet alle eitjes bevrucht worden, een groot aantal eitjes opgegeten wordt en slechts een heel klein percentage van de larven tot volwassen kikkers zullen uitgroeien.

Het larve stadium duurt ongeveer drie maanden; in de laatste week voltrekt zich de volledige gedaanteverwisseling (metamorfose). Van een door kieuwen ademend, van planten levend en d.m.v. een zwemstaart voortbewegend waterdier wordt hij een door longen

ademend landdier, dat van insecten, larven, slakken, wormen, kleine reptielen en amfibieën leeft en zich voortbeweegt op lange springpoten.

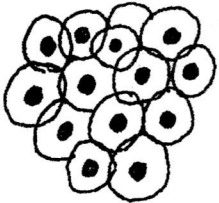
De dikkopjes zijn aanmerkelijk groter dan die van andere kikkersoorten. Zij worden meestal 8-9 cm lang, maar soms wel meer dan 10 cm. Na de metamorfose is daar nog een kikkertje van 2,5 cm van over. Dit komt doordat het dikkopje een groot gedeelte van zijn eigen lichaam gebruikt, om de benodigde energie en bouwstoffen voor de metamorfose te verkrijgen. Bovendien moet het dikkopje al zorgen voor voldoende reserve voedsel, om de winter door te komen. Na de metamorfose zoekt de kleine kikker direct een geschikt plaatsje op het land om te overwinteren, zodat hij nauwelijks de gelegenheid heeft nog wat te eten. Het gebeurt ook wel eens dat kikkervisjes overwinteren en de metamorfose dus uitstellen tot het volgend voorjaar.

De volwassen (ongeveer 4 jaar of ouder) kikkers overwinteren zowel in de modderige bodem van een ven als op het land. Bij het zoeken van overwinteringsplaatsen, zowel als bij de terugkeer naar het water begeven de dieren zich vooral tijdens zachte, regenachtige nachten op pad. Die tocht is niet zonder gevaren. Op het land zijn zij een gemakkelijke prooi voor diverse vleeseters. De kikkers kunnen weleenswaar ver springen, maar hun uithoudingsvermogen is slecht. Dit komt door hun manier van ademen. Een kikker slikt zijn longen vol met lucht, wat goed te zien is aan het regelmatig op en neer gaan van de keelzak. Als de longen vol zijn verbrijkt hij eerst al het zuurstof alvorens zijn longen leeg te drukken en opnieuw te vullen. De hoeveelheid zuurstof in de totaal gevulde longen is slechts toereikend voor een paar sprongen, zodat de kikker al snel moet stoppen om zijn longen opnieuw te vullen.

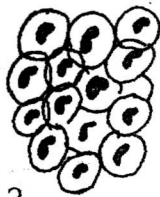
Tijdens de winterslaap daalt de hart frequentie sterk en ook de zuurstof behoefte wordt veel geringer, zodat volstaan kan worden met de ademhaling door de huid. Op deze manier kunnen de kikkers zelfs heel strenge winters overleven. Een kwakkel-winter is vaak veel gevaarlijker. Tijdens een 'warme' periode komen vele kikvorsen uit winterschuilplaats. Zodra het weer te koud wordt kruipen ze weer weg. Velen echter kruipen niet diep genoeg, waardoor ze door de kou omkomen.

Gelukkig komen er elk voorjaar weer voldoende kikkers uit hun schuilplaatsen te voorschijn, om de soort te doen overleven, zolang wij mensen hun leefmilieu, en het onze, nog niet te erg verpest hebben.

Maarten Manders.

1

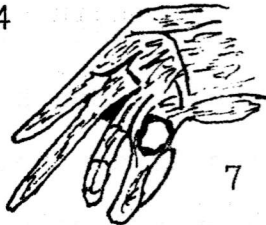
2

3

4

7

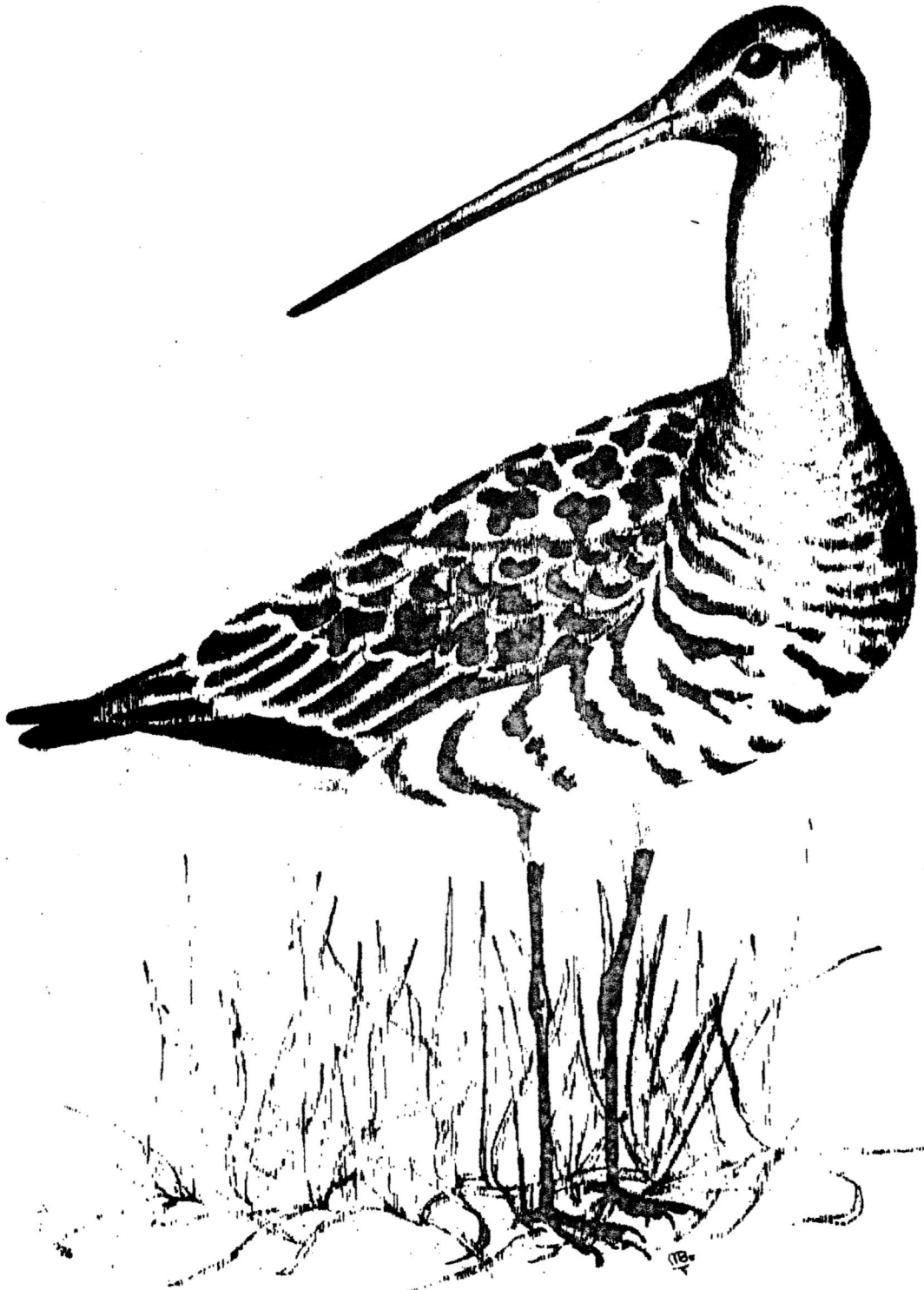
5

6

1. kikkerdril
2. kikkerdril
3. kikkervisje
4. kikkervisje met achterpootjes
5. kikkertje met nog een klein stukje staart.
6. volwassen groene kikker.
7. de hand van een bronstig mannetje. De eelkussentjes, die dienen om de vrouwtjes goed vast te kunnen houden, zijn duidelijk zichtbaar.

schiermonnikoogkamp

Gullto *Limosa limosa*

Schiermonnikoogkamp 19-24 dec. 1976

Eindelijk was het dan zover! Dertig winters geklede kampgangers stapten zwaarbeladen in de trein. Na een lange, maar toch gezellige reis van Eindhoven naar Groningen, stapten we na enig prop-en douwwerk in een stampvolle bus en karden aan richting Lauwersoog. Het begon al te schemeren toen we daar op de boot sprongen. In het pikdonker kwamen we aan op Schier en na een lange moeizame wandeling kwamen we eindelijk aan bij onze kampboerderij. Onze woonkamer was heerlijk verwarmd en, om het helemaal luxueus te maken, waren er zelfs matrassen op de zolder waar we op sliepen. De eerste dag was het al meteen raak: ijskoud. Fanatiek en nieuwsgierig als we waren trokken we er toch op uit. En vogels dat er zaten!! Brand-en rotganzen, allerlei soorten eenden, zilverplevieren, rosse grutto's, enz. enz.

De tweede dag was het weer al niet veel beter: regen, regen, en nog eens regen. We gingen kijken langs de Waddenzee, waar toch ontzettend veel zat: steenlopers, bonte strandlopers, eenden en zelfs fraters.

Maar de derde dag was zonnig en "warm". Al vroeg werd in het dorp heerlijk vers dynamisch brood gehaald, terwijl de anderen al op excursie gingen. Enkele waarnemingen die dag waren: oeverpieper, strandleeuwerik, kuifduiker, barmsijsjes en noem maar op!

De volgende dag nam iedereen nog zijn laatste kans waar om dit unieke "voegeleiland" te bekijken. Zoals gebruikelijk was het de laatste avond bonte avond. Ondanks enkele probleempjes was die toch erg gezellig, mede dankzij het lachwekkende spelletje "poessie mauw".

De volgende morgen waren we al vroeg aan het inpakken. We bekeken voor de laatste keer dit jaar de vele sneeuwgorzen, rotganzen en bergeenden en eenmaal op de boot werden we nog uitgezwaaid door een groepje eidereenden.

Tijdens de frisse boottocht zagen we brilduikers, eidereenden en enkele mensen zagen een zeehond. In de haven van Lauwersoog zaten grote raagbekken, een kuifduiker en een geoorde fuut, zodat we ons niet bepaald hoefden te vervelen tijdens het wachten op de bus. In de trein had ik weer genoeg tijd om te piekeren en dacht ik bij mezelf: "Toch een fijn kamp; ik denk dat ik volgend jaar weer meega naar Schier!!"

Hans.

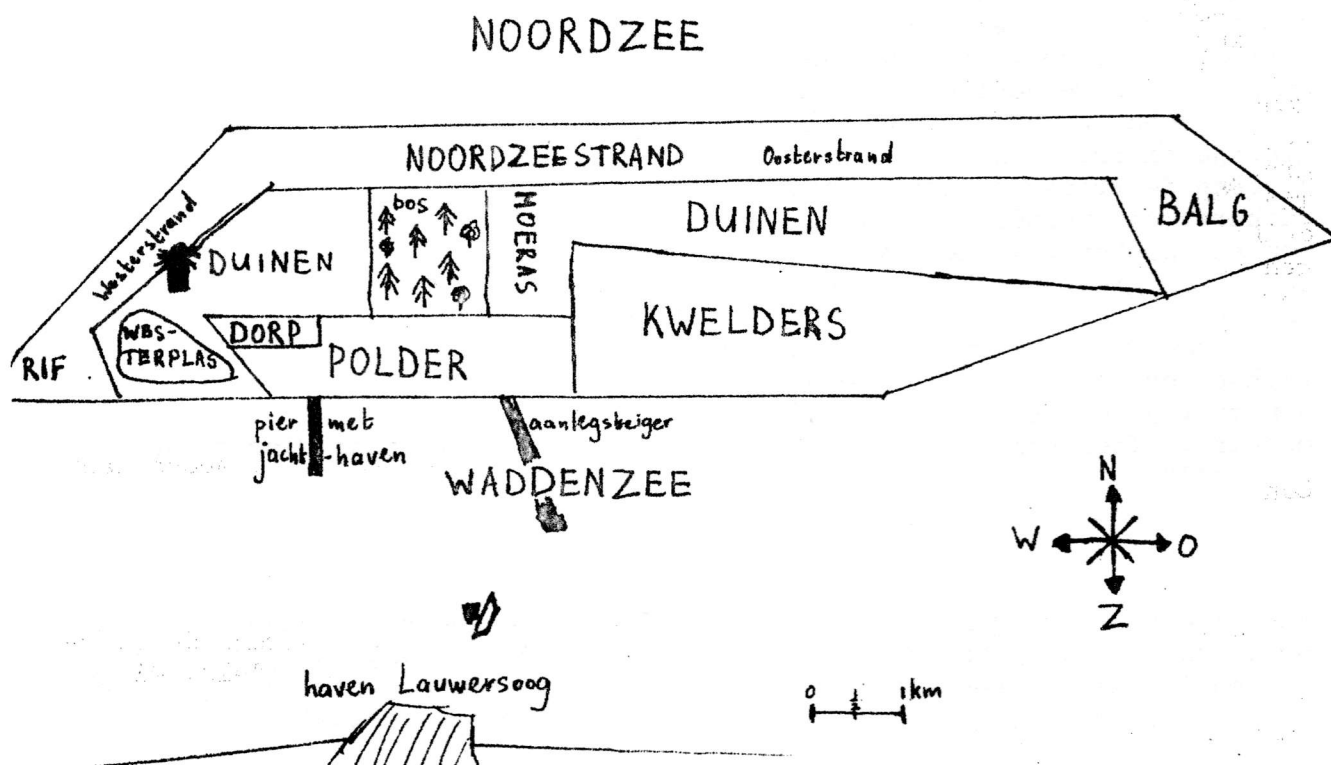
Van alle waarnemingen is hieronder een verslagje gemaakt. Volgens de volgorde van de vogelgids van B. Bruun wordt elke soort apart behandeld. Misschien is het interessant als voorbeeld voor mensen die ook eens een weekje naar Schiermonnikoog willen gaan in de winter! Succes ermee!!

roodkeelduiker	1ex. dood gevonden op het wad.
kuifduiker	1ex. zat in een slenk in de kwelder.
	1ex. haven Lauwersoog (kon goed vergeleken worden met geoorde fuut, die er ook zat) 24-12
geoorde fuut	1ex. haven Lauwersoog
dodsaars	2ex. waargenomen in een slenk in de kwelder.
	4ex. waargenomen haven Lauwersoog.
noordse stormvogel	1ex. dood gevonden.

roerdomp	23-12 1ex in een duin bij rietmoeras.
blauwe reiger	in totaal zijn er 4ex. waargenomen.
flamingo	23-12 2ex. op het wad (ontsnapt?)
knobbelzwaan	6ex. westerplas.
kleine zwaan ???	21-12 7ex. overvliegend.
rotgans	alle waarnemingen betreffen de donkere vorm (B.b.ber-nicla) : op 20-12 het kleinste aantal waargenomen, 40-50 Grootste aantal op 23-12 : 500-700ex. op het wad en in de polder.
brandgans	het aantal nam elke dag toe : 20-12 $\pm$ 1500ex. (polder) 23-12 : meer dan 6000ex.
grauwe gans	vooral op 23-12 verscheidene groepen overvliegend.
kolgans	idem grauwe gans
rietgans	23-12 , slechts 6ex. met zekerheid maar vele waarschijn- lijk.
wilde oend	algemeen , vooral aan de zuidkant.

Globale Indeling Schierm' Oog

krakeend	20-12 : 7ex. waargenomen.
pijlstaart	op het wad enkele honderden ex. Ook in de kwelder werden regelmatig groepjes gezien.
smient	op het wad werden zeer grote aantallen waargenomen. (op 23-12 kwam een schatting zelfs tot enkele tienduizenden ex.) in de polder zaten steeds 3♂ en 3♀.
wintertaling	bij het Rif $\pm$ 20ex. Verder nog enkele losse ex.

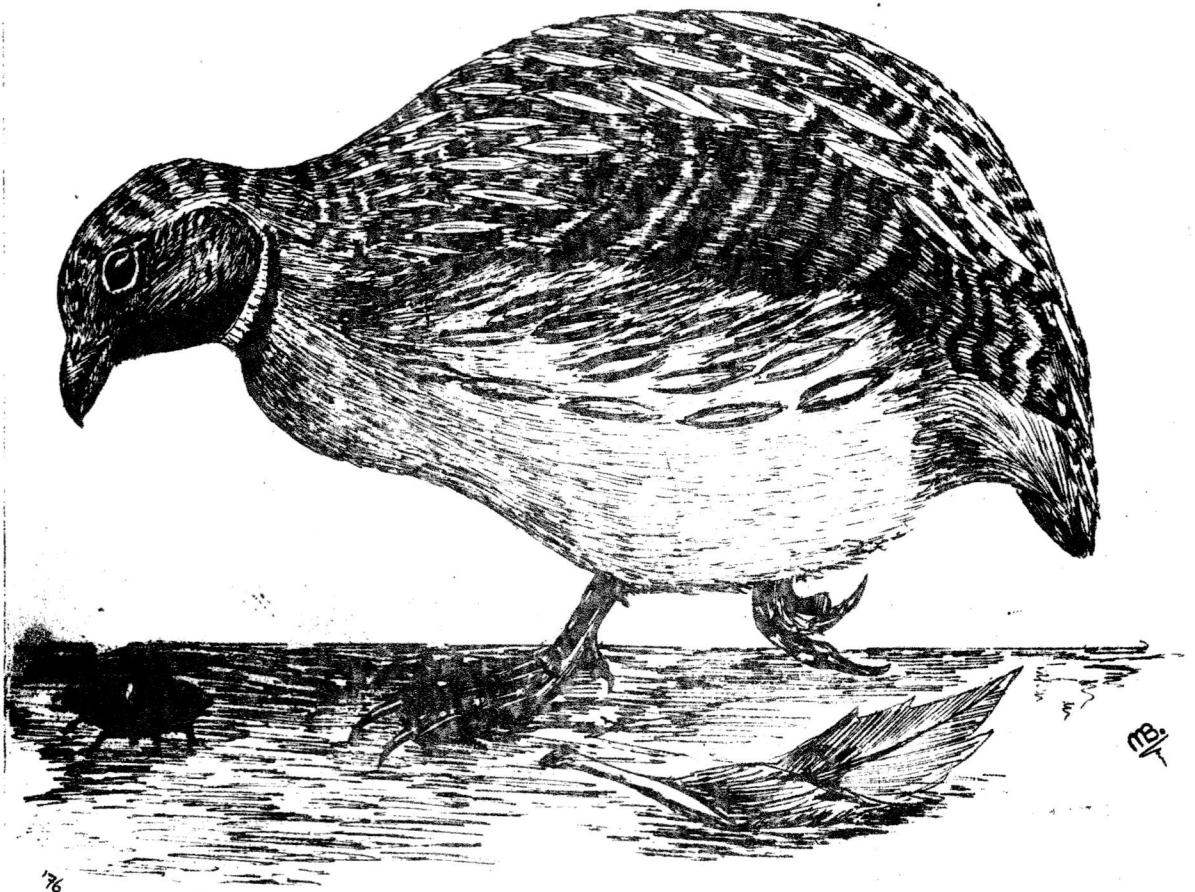
slobeend	21-12 zaten † 10ex. in de polder en op het wad.
bergeend	enkele duizenden ex. op het wad.
toppereend	op 23-12 werd in een slenk in de kwelder 1 ógezien.
brilduiker	over het gehele eiland 40-50 ex. (enkele juv. ex. zéér dicht te benaderen.) †25 op de Waddenzee (vanaf de boot)
eidereend	Noordzeekust : 13 ex. voorbijvliegend aanlegsteiger : 10 ex. Waddenzee (boot) : 100 ex. haven Lauwersoog : †30 ex.
grote zaagbek	2ex. waargenomen op het eiland zelf. 24-12:4mn. en 2vr. haven Lauwersoog.
buizerd	5-6 ex. (1 ex. had veel wit op staart en onderkant.
sperwer	2 mn. en 1-2 vr. (meeste waarnemingen in het duingebied)
blauwe kiek.	regelmatig waargenomen in de duinen en kwelders, minstens 2 mn. en 2 vr.
fazant	verscheidene waarnemingen , 1 ex. dood gevonden.
waterhoen	bij de kampoerderij in de polder zaten steeds 8 ex. (opvallend was dat ze in de bomen sliepen)
meerkoet	enkele waarnemingen op het eiland zelf. 24-12:1 ex. haven Lauwersoog.
scholekster	op het Noordzeestrand 20-30 ex. op het wad en in de polder zaten enkele duizenden ex.
kievit	waarnemingen bekend van 23-12 en 2 ex. op 22-12.
zilverplevier	op het wad 5-10 ex. , op het Noordzeestrand 1 ex.
goudplevier	enkele honderden ex. op het wad en verspreid over de polder
steenloper	25-35 ex. op het wad , 24-12 : 1 ex. haven Lauwersoog.
watersnip	ong. 10 ex. (vooral in de polder)
houtsnip	4 waarnemingen bekend : 2 bij de Westerplas, 2 bij kooiplas
wulp	honderdtallen , vooral in de polder en op het wad.
rosse grutto	enkele ex. op het Noordzeestrand en 10-15 ex. op het wad.
oeverloper	op het wad enkele ex. , 25- 30 ex. aan de Noordzeekant.
witgatje	21-12 : 1 ex. op het wad.
tureluur	30-40 ex. op het wad.
zwarte ruiter	op 20-12 en 21-12 1 ex. waargenomen.
kanoetstr.l.	23-12 : 1 ex. Noordzeestrand.
bonte str.l.	tientallen waargenomen op het wad en het Noordzeestrand.
kleine str.l.?	20-12 enkele ex. op het wad.
drieteenstr.l.	enkele ex. op het wad , Op het Noordzeestrand werd een vrij gehouden : ong. 200 ex. over 3 km. afstand , wat zou kunnen neerkomen op 1000 ex. over 15 km.
gr. mantelmeeuw	vele tientallen , vooral langs de Noordzee. 2 ex. dood gevonden.
kl. mantelmeeuw	tientallen langs de Noordzee.
zilvermeeuw	zeer algemeen op het hele eiland. Enkele ex. dood gevonden.

stormmeeuw	tientallen.
drieteenmeeuw	23-12 : 1 ex. dood gevonden op het Noordzeestrand.
kokmeeuw	overal vrij algemeen , enkele ex. dood gevonden.
zeekoet	op 23-12 werd 1 ex. dood gevonden aan de Noordzee.
houtduif	8-12 ex. waargenomen. 1 ex. dood gevonden.
turkse tortel	2 ex. in het dorp
gr. bonte specht	1 ex. in het bosgebied.
veldleeuwerik	tientallen
kuifleeuwerik	2 keer waargenomen.
strandleeuwerik	22-12 : een groepje van ong. 20 ex. , eerst op het Noordzeestrand , later bij de kwelders.
graspieper	vrij algemeen , vooral in de duinen en de polder.
oeverpieper	22-12 1 ex. gezien op het wad. (bij de pier)
spreeuw	vrij algemeen.
kauw	tientallen. Op 23-12 werd een ex. van de oostelijke vorm gezien. (C.m. soemmeringii)
kraai	minder algemeen dan bonte kraai.
bonte kraai	overal vrij algemeen , 1 ex. dood gevonden.
winterkoninkje	vrij algemeen , vooral in het dorp en in de duinen.
goudhaantje	regelmatig gehoord in het naaldbosgebied.
roodborstje	overal op het eiland algemeen.
merel	algemeen
koperwiek	vele tientallen , vaak erg tam.
kramsvogel	vele tientallen
zanglijster	op 22-12 werd 1 ex. waargenomen bij het dorp.
koolmees	verscheidene waarnemingen (dorp , duinen)
pimpelmees	slechts 1 ex. waargenomen.
huismus	overal te vinden waar gebouwen zijn.
ringmus	1 waarneming : op 22-12 7 ex.
vink	verschillende waarnemingen vooral in het bosgebied.
keep	op 20-12 werden ong. 20 ex. waargenomen bij de westerplas.
groenling	regelmatig waargenomen , maar minder dan 20 ex.
sijsje	werd een keer waargenomen in het bosgebied.
putter	23-12 : bij de berkenplas zaten ong. 40 ex.
kneu	in totaal werden 15-25 ex. waargenomen.
frater	bij de pier op het wad werd steeds een groepje van ong. 20 ex. gezien. Verder nog enkele kleine groepjes gezien.
barmsijs	22-12 : in een elzen / berkenbos zaten 20-30 ex.
rietgors	tientallen , vooral in de kwelder.
geelgors	22-12 : 1 mn. in de duindoorn.
sneeuwgorst	regelmatig bij het wad. 24-12 : grootste aantal: ong. 50ex. 22-12: ong. 10 ex. Nrdz.str. tussen strandleeuwerikken.

Totaal : 84 levende soorten !!

VOOR U GELEZEN.

«SAMENSTELLING: JAN WOUTERS.»

Kwartel
Coturnix coturnix (43)

Voor U gelezen: uit Ardea 63.

Bij het onderzoek naar het broedproces van de huiszwaluw in Duitsland werden elk jaar de in kunstnesten broedende vogels gecontroleerd. Hierbij werden veel huiszwaluwen aangetroffen die door de onderzoekers als nestjong waren geringd: in 8 jaar ruim 600. Van deze Zwaluwen was dus de afstand tussen geboorteplaats en broedplaats precies bekend. Na correctie van de aantallen per afstand voor de kans op controle kon berekend worden, dat 90% van de huiszwaluwen zich in hun geboortedorpje vestigden.

De helft van alle broedende huiszwaluwen zou zich gevestigd hebben binnen een cirkel met een straal van 78 meter rond het geboortenest.

Voor de volgende soorten is deze afstand ook bekend:

Boomklever: 900 m.

Bonte vliegenvanger: ongeveer 1000 m.

Pimpelmees: minder dan 700 m.

Het verschil zou veroorzaakt kunnen worden, doordat de nestmogelijkheden voor de huiszwaluw beperkt zijn tot menselijke nederzettingen en dus niet regelmatig over het gebied verdeeld zijn.

Voor U gelezen: uit Ardea 63.

Bij een onderzoek naar het jachtgedrag van overwinterende kiekendieven in Flevoland en de Camarque bleken verschillen in jachtwijzen te bestaan tussen blauwe- en bruine kiekendieven en tussen mannetjes en vrouwtjes.

Vooraf mannetjes blauwe kiekendief proberen tijdens het jagen zoveel mogelijk hun prooi te verrassen. Dit doen ze door gebruik te maken van het landschap door plotseling achter een dijk of boom tevoorschijn te komen en door snel en laag te vliegen. Ze hebben ook de lichtste onderzijde en steken dus het minst tegen de lucht af.

De vrouwtjes bruine kiekendief maken het minst gebruik van verrassings-effecten en zoeken vaker de hoge en wat meer gevarieerde vegetaties op. Ze zijn ook wat minder wendbaar en jagen op minder beweeglijke prooien.

Drs Paul Opdam heeft de prooikeuze onderzocht van havik en sperwer.

De gevolgde methode bestond uit het verzamelen en identificeren van plukresten en prooien; natuurlijk moest de soort roofvogel ook vastgesteld worden.

Enkele verschillen tussen havik en sperwer volgen hier:

De havik verandert van plaats, terwijl hij zijn prooi plukt; hij gebruikt een stuk kale grond, een boomstronk of een tak hoog in een boom. De vogel gaat hierbij flink te keer en trekt de veren in plukken tegelijk uit. Zodoende worden ze over een grote oppervlakte verspreid. Van grote vogels wordt het borstbeen niet opgegeten, maar wel diep uitgebeten en de snavel en poten blijven over.

De sperwer plukt zijn prooi meestal op een plaats. De veren of haren liggen in een kring rond een punt, niet ver verspreid (veerkrans). Ze kunnen gevonden worden rond kleine boomstronken en bulten of op de bodem van een dicht bosje. Snavels van zaadeters en lijsterachtigen laat de sperwer liggen en regelmatig ook de poten. Van grotere vogels laat hij de schoudergordel intact, dus de vleugels van de prooi zijn dan te vinden.

Het geslacht van de roofvogel die aan het werk is geweest, is niet uit de prooiresten af te leiden, maar kon vaak bepaald worden door waarneming van de desbetreffende vogel in de buurt. In het broedseizoen, als de wijfjes broeden en niet jagen, zijn alle plukresten afkomstig van mannetjes. Bij de verwerking van de gegevens bleek dat in de winterperiode mannelijke sperwers vooral mezen, vinkachtigen en mussen aten en vrouwelijke vooral mussen, spreeuwen en lijsterachtigen. Het gemiddelde prooigewicht is respectievelijk 24,7 en 65,7 gram.

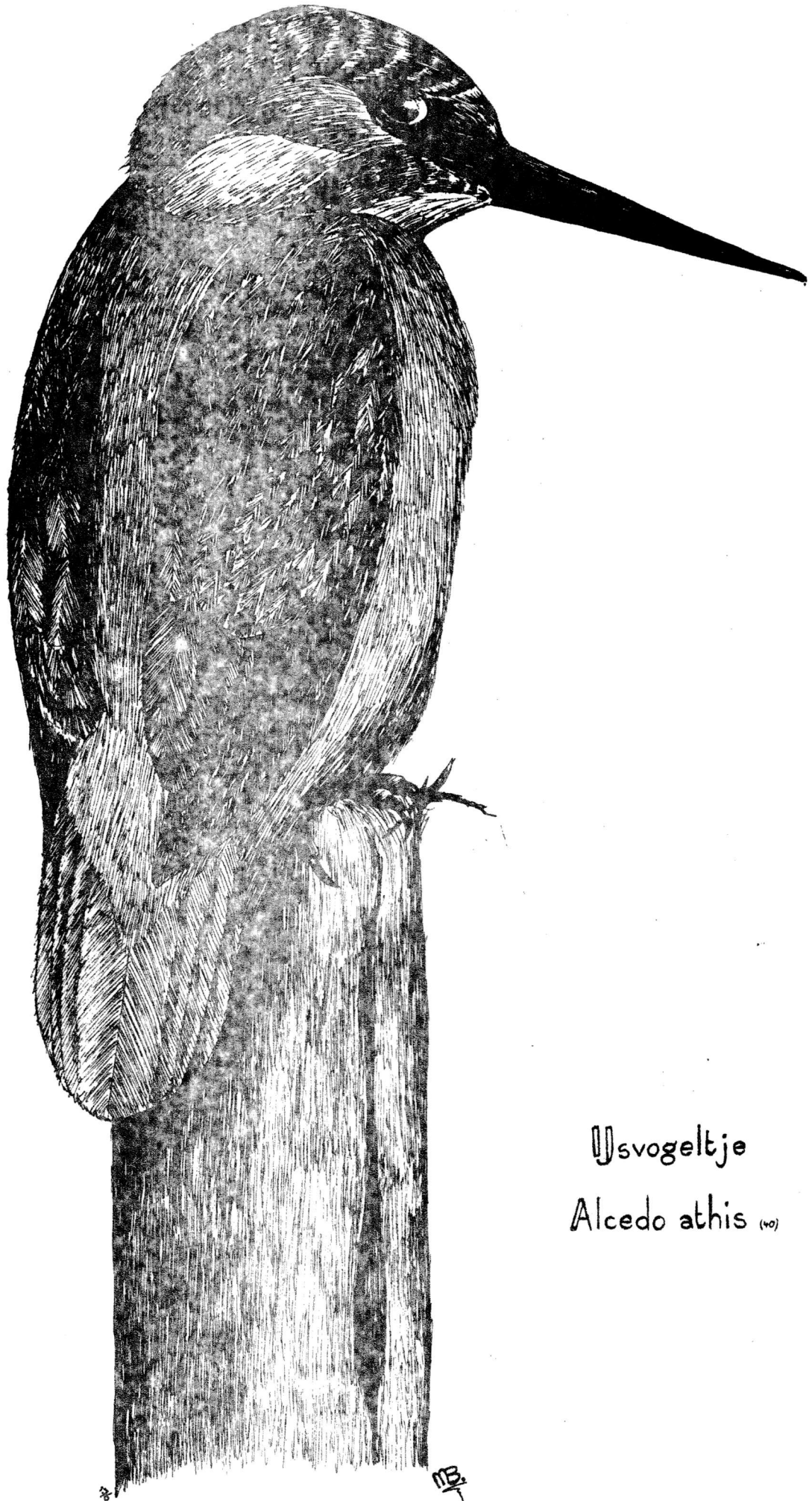
De mannetjes haviken vingen vooral postduiven, vlaamse gaaien, spreeuwen en lijsterachtigen en de vrouwtjes vooral houtduiven en konijnen. Het gemiddelde prooigewicht is resp. 277 en 605 gram.

Elke categorie van de havikachtigen kiest een eigen en scherp afgegrensd menu uit het aanbod van prooidieren.

In de broedtijd gelden dezelfde prooikeuzen als in de winter, maar de gemiddelde prooigewichten nemen af en de grenzen tussen de categorieën worden minder scherp. Dit zou kunnen komen, doordat het prooiaanbod groter wordt.

J. Wouters.

Usvogeltje
Alcedo atthis (40)

VERSLAG BIJEENKOMST VAN 26 november 1976.

Er waren 26 personen aanwezig.

De voorzitter begon met enkele mededelingen: Op 20 nov. de tweede provinciale bijeenkomst voor alle vogelwerkgroepen, vogelwachten en jeugdnatuurstudiegroepen. Verder werd gezocht naar mogelijkheden voor de komende jaarvergadering.

Hierna mochten we genieten van een aantal films over de Peel, met o.a. de Zwarte Ooievaar, Korhoen, Hop, Kraanvogels, Bl. Kiekendief en enkele steltlopers. Het was werkelijk een prachtige serie films, welke door het Jan Vriendsmuseum beschikbaar waren gesteld, en welke van commentaar werden voorzien door Jan Gondrie. Onze bijzondere dank aan het Jan Vriendsmuseum. Hierna vertelde Geert Sanders en Wilgart Heesters ons het een en ander over de Dag- en Nachtvinders. Ze hadden een prachtige collectie geprepareerde vlinders bij. Vlinders welke in de Kempen waren verzameld.

Nogmaals onze dank aan Wilgart en Geert voor de lezing over de vlinders, en Jan Gondrie voor het tonen van de films.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

VERSLAG BIJEENKOMST VAN 17 december 1976.

Er waren 31 personen aanwezig.

De voorzitter begon met het voorstellen van het mogelijke nieuwe bestuur. Hierna werd nog even gepraat over de jaarvergadering. Beslist werd dat het weer een gezellige buurtavond moest zijn. Uiteraard met een kwis over de natuur.

Hierna kregen we een diamontage over de Neusidlersee, waar Maarten Manders, Rinus Manders, Geert de Wit, en Jacques van Kessel op vakantie waren geweest. Een mooie serie met allerlei watervogels, zoals: Lepelaars, Zilverreigers (grote), Geoorde Fuut, Baardmannetjes, Vissdiefjes. Maar ook: Grauwe Klauwier, Grauwe Gors, Ooievaar, Putter, maar verder ook de typische landschappen. Al om al een prachtig gebied, maar wel een bedreigd gebied, vooral voor de steeds schaarser wordende Grote Trappen.

Hierna kwamen nog enkele mededelingen:

(vervolg: verslag bijeenkomst 17 dec.)

Er waren nog formulieren binnengekomen voor de landelijke Goudplevierrentellingen.

Ook werd even de aandacht gevestigd op een tentoonstelling in Tilburg, over onze Roofvogels. Een tentoonstelling die werd opgezet door de mensen van de Roofvogelwerkgroep de Meierei uit Licmpde.

Ook waren er speciale verslagen over de nestkastencontroles van het koningshof.

Hierna toonde Wim Jacobs een aantal dia's over de paddestoelen. Het waren allemaal dia's van gewone soorten, maar toch leuk om ze weer te herkennen, en de soms zo sterke teksten van Wim (achtergrondinformatie) deed menig leden krom liggen van het lachen. De dia's waren beschikbaar gesteld door Wim Huijbregts en Simon Lemmens.

Toevallig had Jos Jaspers nog een korte diaserie bij van zijn vakantie in Zweden, die hij maar meteen even liet zien. Het waren prachtige opnames. Vooral die van de Elanden en de Visarenden, en natuurlijk de werkzaamheden van de Bevers aldaar maakte veel indruk op ons.

Het was een lange vergadering maar beslist de moeite waard, en onze dank aan al die mensen die hebben meegewerkt aan de verzorging.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

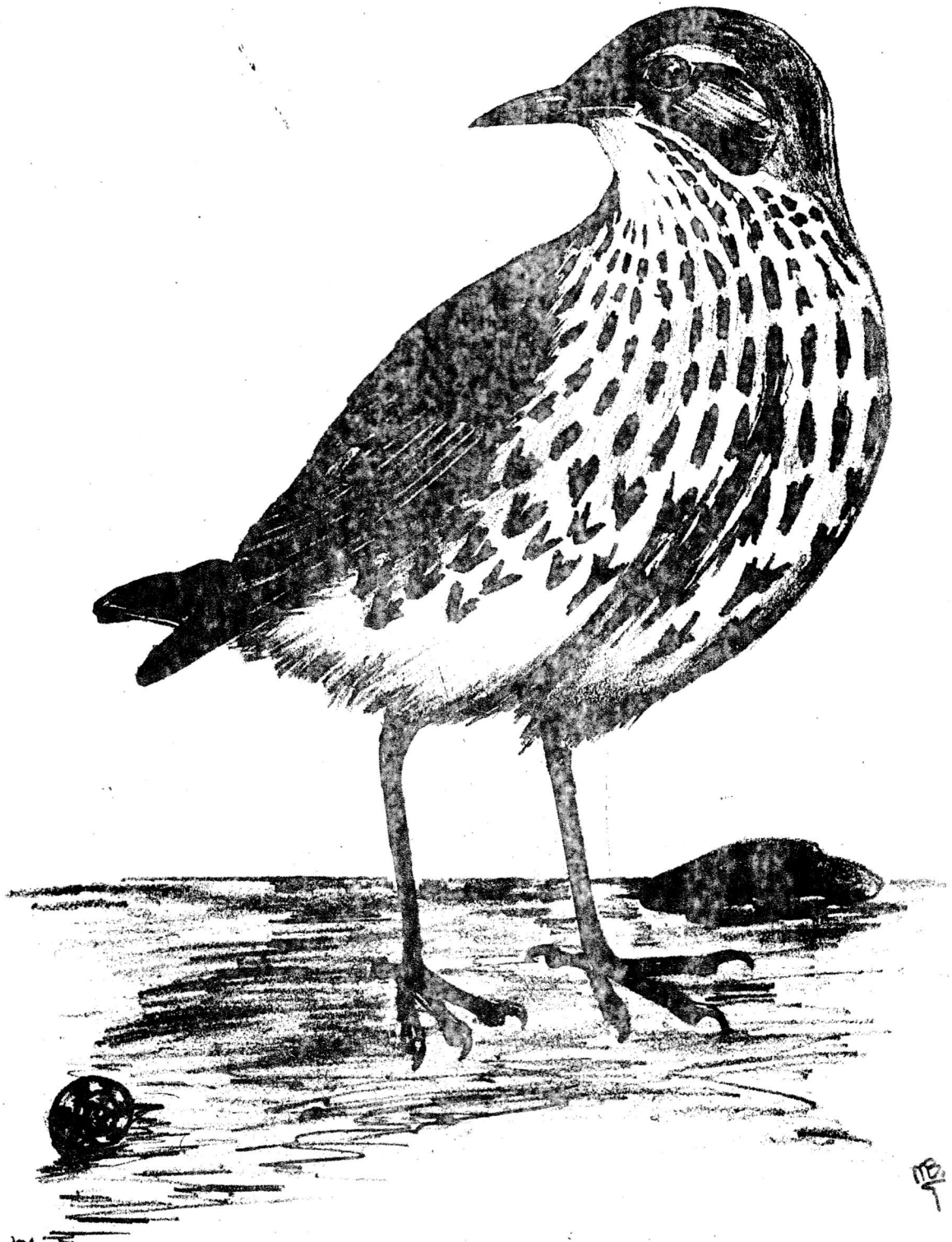
JAARVERGADERING 28 januari 1977.

Aanwezig waren 37 personen.

Het is eigenlijk onnodig verslag uit te brengen over deze avond, omdat vrijwel alle leden aanwezig waren. Kapwerkzaamheden Reuselse Moeren: zal nog wel even duren omdat er nog steeds geen toestemming kan worden gegeven. Hierna werden een aantal nieuwe leden voorgesteld: Monique van Schoubroeck, Peter Bussink, Rob en Lidy Aarts, Han Manders, Gerard van de Waal, Ad Nouwens en Harry Lüring. Van harte welkom in onze werkgroep. (er waren geen bezwaren tegen deze nieuwe leden!)

Nieuw bestuur: Jacques dankte alle mensen die hem de afgelopen jaren hadden geholpen. Onze nieuwe voorzitter Frank Neijts werd voorgesteld, en hij hield natuurlijk even een speetsje. Als nieuwe penningmeester werd Jan Heesters voorgesteld. Bestuurslid bleef Geert Sanders, en Jan van de Werf bleef nestkastencoördinator. Secretaris bleef Jacques. Na de bijzonder gezellige en interessante kwis, was het lekker buurten en onze nieuwe voorzitter Frank gaf een KRAT BIER weg. Nogmaals dank Frank. Al om al het was een geslaagde avond. Dank aan de mensen die voor de organisatie hadden gezorgd.

DE BOEKENRUBRIEK:

76

Kramsvogel
Turdus pilaris (L.)

VOGELS IN FRIESLAND

In mei 1976 kon na jaren van voorbereiding van de zijde van de Stichting Avifauna van Friesland en de Fryske Akademy het eerste van de drie delen van het monumentale vogelboek VOGELS IN FRIESLAND verschijnen, het rijk geïllustreerde standaardwerk over de hedendaagse vogelstand in deze provincie.

In dat eerste deel zijn artikelen opgenomen over: Het vogeljaar in Friesland (H. F. de Boer), de bodem van Friesland (ir. J. Cnossen), Fryske fûgelnammen (J. Boersma) en het ornithologisch atlasproject in Friesland (mr. J. A. de Vries).

Daarna volgt als hoofdmoot het eerste gedeelte van het overzicht van de op het vasteland van Friesland waargenomen vogelsoorten, rijk geïllustreerd (deels in kleur) met talrijke kaarten en grafieken toegelicht. In dit deel komen 131 vogels aan bod. Totaal 495 pagina's, gebonden in fabriekband met goudopdruk, voorzien van een stofomslag in vierkleurendruk.

De boekbesprekingen via pers, radio en televisie zijn zonder uitzondering lovend en waardierend. De vierde druk is thans leverbaar voor de uiterst lage prijs van f 35,—.

Uitvoering deel II

formaat	: 15,5 x 24 cm
omvang	: 460 pagina's
illustratie	: plm. 120 illustraties waarvan 24 vierkleurenfoto's en een groot aantal verspreidingskaartjes, grafieken en tabellen
band	: fabriekband met goudopdruk, voorzien van een stofomslag in vierkleurendruk, waarop zwanen in het Princehof naar een dia van J. S. Hoekstra.

Uitgegeven door De Tille BV te Leeuwarden, als publicatie van de Fryske Akademy in samenwerking met de Stichting Avifauna van Friesland.

De uitgave van deel I is mogelijk gemaakt door het PEB; voor deel II is subsidie verleend door o.a. de Friesland Bank.

DE PRIJS VAN DEEL II: Ook nu weer een bijna symbolisch bedrag, f 29,50 (na 1 maart 1977, f 35,—)

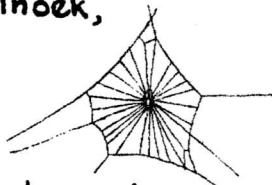

SPINNEN VAN NEDERLAND — W. van Katwijk

Eerst een
vaelhoek,

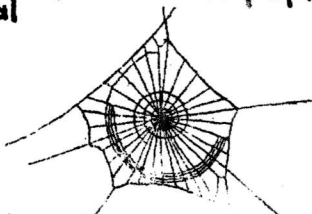
dan de spaken,

vervolgens de hulpspi-
raal

endan de vangdraden.

In Nederland komen meer dan 400 verschillende soorten spinnen voor. Elke soort heeft een eigen, vaak ingenieuze vangmethode ontwikkeld. Het gedrag bij de hofmakerij verschilt ook van soort tot soort — bij sommige soorten biedt het mannetje een huwelijksgegeschenk aan, bij andere voert het een dans uit voor zijn vrouwtje. Er zijn spinnesoorten die geluid maken, die prachtige kleuren hebben, die onder het water Met elkaar zorgen de spinnen van ons land voor de vernietiging van onvoorstelbare hoeveelheden schadelijke insecten.

Ing. W. van Katwijk, viroloog bij de Plantenziektkundige Dienst te Wageningen geeft in dit bijzonder aardig geschreven boek in eerste instantie algemene informatie over spinnen; hij behandelt o. a. uiterlijk, leefwijze, gedrag, paring, vang- en jachtmethoden. Het tweede gedeelte van het boek geeft een overzicht van de in ons land aangetroffen families, geslachten en soorten met determineertabellen tot op de geslachten. De Nederlandse spinnenfauna wordt in dit boek voor het eerst volledig behandeld.

312 blz., 70 tekeningen, 57 foto's (12 in kleur), geb. f. 28,50

ANDERE BALKEMA NATUURGIDSEN

GIFTIGE PLANTEN IN EN OM HUIS — J.W. de Bruyn en F. Schneider
Het enige boek dat op een overzichtelijke wijze de giftige wilde-, tuin- en kamerplanten behandelt. Samengesteld door een apotheker en een plantkundige. Beiden waren ze jarenlang betrokken bij een project op dit gebied van het IVT te Wageningen.

192 blz., 126 kleurenfoto's, geb. f. 24,90

KIKKERS EN PADDEN — K. Vermehren

Een degelijke studie, vooral over het gedrag van kikkers en padden, uit het Deens vertaald, en voor Nederland bewerkt door H. C. J. Oomen. Een hoofdstuk over onderzoek, bedreiging en bescherming in Nederland werd toegevoegd.

ca. 200 blz., 100 tekeningen en 40 foto's (2 in kleur), geb. f. 25,-
(verschijnt in maart 1977)

Balkema natuurgidsen zijn verkrijgbaar bij de boekhandel

A.A. Balkema, Postbus 1675, Rotterdam

"Beken in Brabant"

Dit boek is een uitgave van de Brabantse Milieufederatie dat helemaal gaat over de brabantse beken en hun betekenis voor het milieu en het landschap.

Er wordt beschreven hoe de beken vroeger hun invloed op het landschap uitoefenden en wat ze voor de bevolking betekenden. Doordat de beken geregeld buiten hun oevers traden, waren de beekdalen voor de mensen niet aantrekkelijk om te wonen, wat gunstig was voor de ontwikkeling van veel planten- en diersoorten. Ook nu nog is langs gave beken een rijke begroeiing te vinden.

Later nam de bevolking echter steeds sneller toe, en ook de techniek maakte vorderingen, met als gevolg dat veel beken werden gekanaliseerd.

De toenemende waterbevuiling kwam het milieu ook niet ten goede.

Wat we nu nog aan niet-aangetast beeklandschap hebben is niet veel.

Er zal heel wat gedaan moeten worden om deze laatste stukjes te beschermen. BMF hoopt dat hun bekenboek hierbij een steun zal zijn.

Naast het landschap en de gevaren die de beken bedreigen, krijgen ook de flora en fauna in het boek de nodige aandacht. Verder worden alle stroompjes beschreven, en zitten er veel goede foto's en kaarten in, waaronder een verspreidingskaart van de blauwborst en een overzichtskaart van de brabantse beken.

Het boek is zeker de moeite waard. Je kunt het krijgen door f. 10,50 te storten op postrekening 3309161 ten name van de BMF, of door het af te halen bij de Brabantse Milieu Federatie: Stationsstraat 15 Tilburg.

Maaiké Cornelissen.

Deurne, 15 november 1976

HELP !! DE PEEL VERDWIJNT.

Het bovenstaande is niet zo maar een kreet, het is keiharde werkelijkheid. Reeds jarenlang wordt aan alle kanten aan de Peel geknaagd, d.m.v. ontveningen. Hoewel het eind van de Peel in zicht is, gaat men gewoon door met ook de laatste hoogveenrestanten te vervenen.

De Gemeente Deurne heeft een ontgrondingsvergunning van 266 HA aangevraagd om te vervenen. Als dit wordt toegestaan, hebben wij binnen 10 jaar geen hoogveengebied meer over. De Gemeente Deurne verwoest een zeldzaam gebied zonder dat er enig inzicht is in de mogelijkheden van later herstel; men roeit duizenden beschermde planten uit, zoals de Zonnedauw (*Droseria rotundifolia*), diverse soorten orchideeën en vele anderen, die volgens artikel 22 van het Natuurbeschermingswet beschermd zijn. De voor vervening noodzakelijke ontwatering vormt een ernstige bedreiging voor de nog aanwezige plantengemeenschap en kan een gevaar zijn voor de omliggende, reeds beschermde, gebieden.

Men verwoest een uniek rust- en stiltegebied met een zeer speciaal karakter, waarin zeldzame vogels verblijven en dat een plantengroei herbergt die bijna nergens meer voorkomt. Er wordt om puur economische redenen een natuurmonument vernield waardoor er een verarming optreedt voor ons huidig en toekomstig leefmilieu.

Wij verzoeken u dringend om met ons, bij de Provincie Noord-Brabant bezwaar te maken tegen een verdere verwoesting van de Peel. U kunt dit doen door vóór 7 december 1976 uw bezwaar schriftelijk bij de Provincie in te dienen. U kunt ook het bijgevoegde model hiervoor gebruiken.

Met vriendelijke dank,

Werkgroep: Natuurbehoud en Milieubeheer
Groot Deurne
Postbus 81
Deurne

ARCHIEF VOGELWERK GROEP DE KEMPEN.

Hieronder ziet U een lijst van publicaties, tijdschriften, afdelingsblaadjes e.d. die in de loop van twee jaren zijn binnengekomen. Uiteraard kan ieder lid materiaal lenen om het thuis eens rustig te bekijken.

- Nestkasten voor roofvogels en uilen, uitgave roofvogelwerkgroep de Meierei.
- Handleiding voor het vervaardigen van kunsthorsten voor roofvogels en uilen, uitgave roofvogelwerkgroep de Meierei.
- Gegevens over de fauna van het landgoed Mensige te Roden in 1975, met grote kaarten, door S. Braaksma.
- Jaarverslagen van het Contactorgaan voor vogelstudie van de K.N.N.V. met veel verslagen over werkzaamheden van de meeste vogelwerkgroepen in Nederland. (1974- 1975- 1973- 1972) sorry.
- Beheersplan de Landschotse heide, uitgave 1973 door C. Tönissen en J. van Kessel.
- Jaarverslag Stichting Monidiaal Alternatief 1976.
- Het duumpje, uitg. nat. besch. ver. west zeeuws vlaanderen. (1976)
- De Steltkluut, uitg. vogelwacht de steltkluut, oost zeeuws vlaanderen. Oost zeeuws vlaanderen natuurlijk, ,, ,, ,, (1976)
- Den Boschrietzanger, uitg. vogel en natuurwacht voor Den Bosch en omstreken. (1975 + 1976)
- Mededelingenblad West Brabantse vogelwerkgroep. (1976)
- Mededelingen blad Vogelwerkgroep Falco. (1976)
- De Korhoender, uitg. Jeugd natuurstudievereniging De Tongel Eindhoven. (1975+1976)
- De Kulder, uitg. Jeugd natuurstudievereniging de Klampert Eersel. (1975+1976)
- Fragilaria, uitg. N.J.N. afd. Eindhoven. (1975+1976)
- Het Schrijverke, uitg. jeugd natuurstudievereniging B.G. en Hop te Tilburg. (1975+1976)
- Jaarverslag Brabantse Milieufederatie 1975, en een aantal informatiebulletins. (1976)
- Het Visdiefje, uitg. Ornith. Vereniging de Wielewaal afd. Bree, België. (1975+1976)

(vervolg: archief vogelwerkgroep.)

- Zonnedaauw, uitg. Ornith. Vereniging de Wielewaal afd. Lommel en de Wielewaaljongeren afd. Overpelt, België. (1975+1976)
- Het Stoemke, uitg. Wielewaaljongeren Turnhout. (1975)
- Mededelingenblad Wielewaaljongeren Leuven. (enkele nummers.)
- Beenbreek, uitg. Natuur 2000 Antwerpen. (1975+1976)
- Jaarverslagen Vogelwacht Franeker. (1974+1975)
- Jaarverslagen Rijks Instituut voor Natuurbeheer, Arnhem en Leersum. 1970, 1971, 1973, 1974, 1975.
- Beheer en ontwikkeling van natuurreservaten door begrazing, door drs. P. Oosterveld.
- Natuur en Cultuur, door prof. dr. D.J. Kuenen.
- Over het voedsel, het voorkomen en de achteruitgang van de Roek in Nederland, door H.R. Feijen.
- Het Rijks Instituut voor Natuurbeheer, door T.A.W. van Rossum, R.I.N. bericht no. 80.
- Bosbouwvoorlichting, uitg. Staatsbosbeheer. (1976)
- Het Vogeljaar.
- Brabants Landschap.
- Mondiaal Alternatief.
- De Lepelaar, uitg. Ned. Ver. tot Besch. van vogels.

Verder bestaat er de mogelijkheid nog de volgende tijdschriften te lenen: Ardea en Limosa, uitg. Ned. Ornith. Unie.

Watervogels.

De Wielewaal. (Belgisch tijdschrift.)

Onze Vogels. (Ned. Bond van vogelliefhebbers.)

Natuurbehoud. (Ned. Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten.)

Argus. (Stichting Kritisch Faunabeheer.)

Waddenbullin. (Land. Ver. tot Behoud van de Waddenzee.)

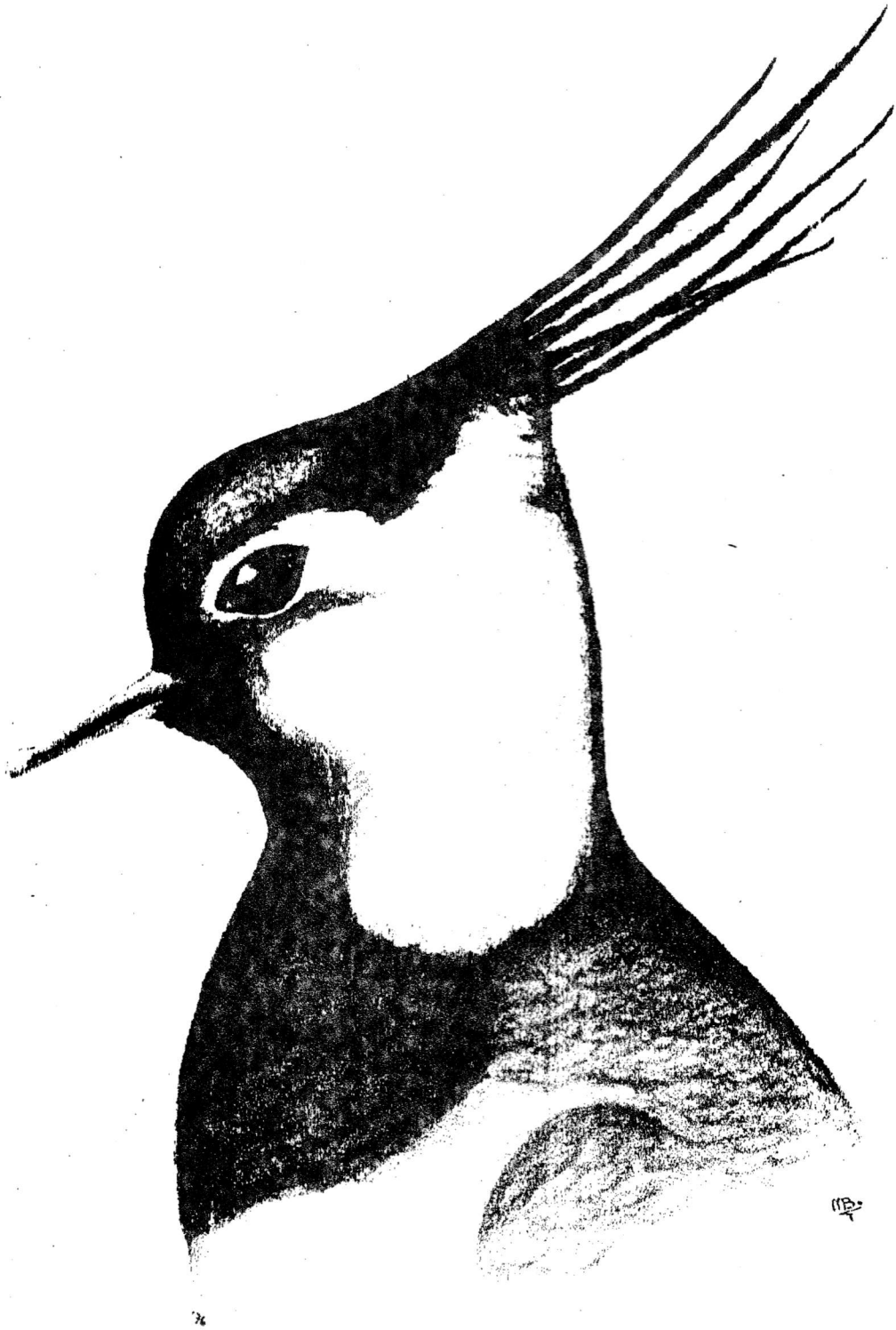
Panda nieuws. (Wereld Natuurfonds.)

Gorteria. (tijdschrift voor de floristiek, de plantenoecologie en het vegetatieonderzoek van Nederland.)

Journal für Ornithologie. (Deutschen Ornithologen Gesellschaft.)

Die Vogelwarte. (Organ der Vogelwarten Helgoland en Radolfzell.)

J. van Kessel.

Kievit

Vannellus vannellus

V O G E L S   A L L E R L E I .

- Ganzen: Waar andere gebieden, met name in Denemarken en Noord Duitsland, langzamerhand voor ganzen minder prettig worden, heeft Flevoland in de afgelopen jaren voor deze grote vogels enorm aan belangrijkheid gewonnen.

Vooral voor overwinterende Kolganzen is dat het geval. In december 1975 werd in Flevoland het hoogste aantal van deze winter bereikt: 56.000 exemplaren. Verder zijn er Rictganzen en Brandganzen. Grauwe ganzen komen alleen langs, tijdens de herfsttrek, wanneer ze op weg zijn naar hun overwinteringsgebieden in Spanje. Tijdens de voorjaarstrek naar de broedplaatsen langs de kust van Noorwegen en op Spitsbergen.

Een ganzenreservaat tegenover het Gooi moet voorkomen dat al te veel ganzen weer verdwijnen als eenmaal alle landbouwgronden in gebruik zijn genomen.

Hoewel ganzen schade kunnen aanrichten (waarvan de ernst trouwens is onderworpen aan hevige discussie) heeft het rijk de jacht op ganzen niet vrij gegeven.

- Het Hageld in de natuurgebieden.

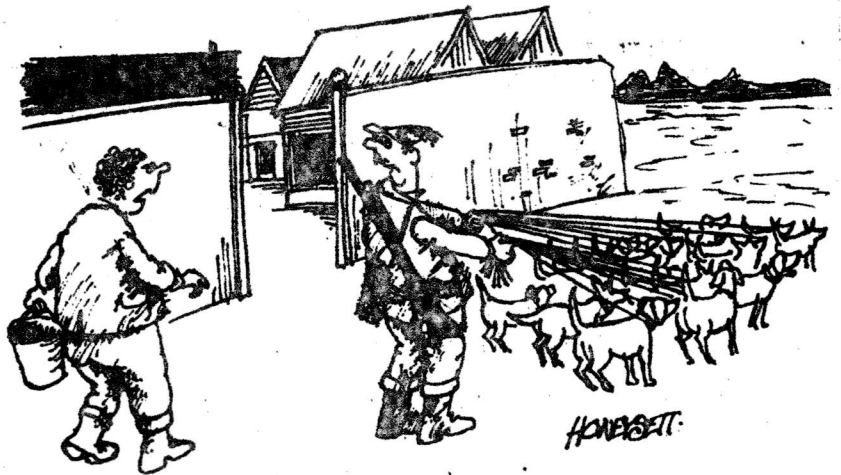
Niet minder dan 30 pct. van de Kleine Zwanen (een totaal beschermde vogelsoort) en 60 pct. van de Grauwe Ganzen vliegt rond met hagelkorrels in het lichaam.

Van in Nederland aangetroffen Buiszwaans (echte muizenjager) werden bij 25 pct. ervan eveneens hagelkorrels in het lichaam aangetroffen.

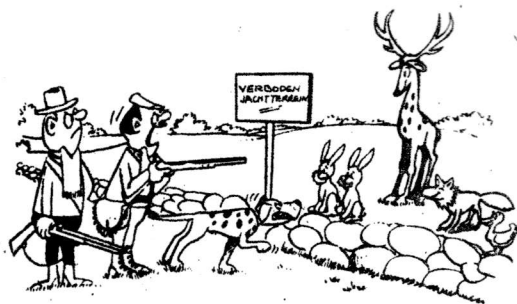
In Noord- Amerika sterven jaarlijks 2 a 3 miljoen watervogels aan loodvergiftiging, doordat ze de hagelkorrels die hun doel misten voor zaad of grit aanzien en opeten. Het lood komt in de maag terecht en wordt opgenomen in het weefsel, waarna het zijn slopend wek begint. Uiteindelijk loodvergiftiging veroorzaakt een grote sterfte.

In Engeland berekenden biologen dat er in een reservaat in Zuid-oost- Engeland 4 a 6 pct. van de populatie Wilde eenden, 5 a 8 pct. van de Pijlstaarten en 1 a 3 pct. van de wintertalingen omkomt door loodvergiftiging.

„En blijf niet de hele avond in de bar!”

“Kom nu eens aan deze kant van 't bordje, lafaards ! ”

